

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra německých a rakouských studií

Bakalářská práce

2023

František Strnadel

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra německých a rakouských studií

**Česko-německé vztahy v oblasti ochrany životního
prostředí (1990–2022)**

Bakalářská práce

Autor práce: František Strnadel

Studijní program: česko-německá studia

Vedoucí práce: doc. JUDr. Vladimír Handl, CSc.

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 30. 4. 2023

František Strnadel

Bibliografický záznam

Strnadel, František. *Česko-německé vztahy v oblasti ochrany životního prostředí (1990–2022)*. Praha, 2023. 36 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Katedra německých a rakouských studií. Vedoucí práce doc. JUDr. Vladimír Handl, CSc.

Rozsah práce: 67296 znaků

Abstrakt

V mé bakalářské práci představuji vývoj česko-, resp. československo-německé spolupráce v oblasti ochrany životního prostředí, a to především od přelomu 80. a 90. let 20. století do roku 2022. Má práce pracuje s analytickým konceptem *transakcionalismu* Karla W. Deutsche, dle kterého jsou vztahy států stabilnější a mírovější, čím více spolupracují. Otázkou je, jestli se tento koncept naplňuje, což ukazuji na institucionalizaci této spolupráce. Nejdříve nastiňuji to, jak se ve sledovaných státech vyvíjel fenomén ochrany životního prostředí, resp. jakým způsobem se z něj postupně začalo stávat politické téma. Poté představuji, jak byly naše vzájemné vztahy v tomto ohledu rozvinuty a na konkrétních příkladech také ukazuji, čeho všeho bylo dosaženo. Toto zmapování (neboli *Bestandaufnahme*) rozdělují na základě zásadních historických událostí – revolucí v roce 1989, vzniku České republiky v roce 1993 a jejího přijetí do Evropské unie v roce 2004. Zásadním milníkem v mé práci je vznik Česko-německého strategického dialogu v roce 2015 – otázkou je, jestli je jakýmsi „završením“ institucionalizace těchto vztahů a zda existuje nějaká zásadnější vize společné spolupráce do budoucnosti, resp. kde jsou případné limity *transakcionalismu*. V hlavní analytické kapitole ukazuji, v jakých oblastech jsou česko-německé environmentální vztahy kompatibilní a zda je v těch oblastech, které kompatibilní nejsou, i tak spolupráce možná. Na závěr se vracím k výzkumné otázce, kde zjišťuji, jestli je Deutschův koncept *transakcionalismu* naplňován.

Abstract

The goal of my bachelor's thesis is to present the development of the Czech-German as well as Czechoslovak-German cooperation in the field of environmental protection, especially between the turn of 1980s and 1990s and the year 2022. My thesis uses the Karl W. Deutsch's analytical concept of *transactionalism*, according to which the more states cooperate, the more stable and peaceful their relations become. The question is whether this concept is being fulfilled, which I present by the institutionalization of this cooperation. First, I outline how the phenomenon of environmental protection has evolved in the states of my focus and how it has gradually become a political issue. Then, I present how our relations have developed in this respect and show, with concrete examples, what has been achieved. I divide this mapping (or *Bestandaufnahme*) based on major historical events – the

revolutions of 1989, the establishment of the Czech Republic in 1993 and its accession to the European Union in 2004. A crucial milestone in my work is the establishment of the Czech-German Strategic Dialogue in 2015 – the question is whether it is a kind of “culmination” of the institutionalization of these relations and whether there is any more fundamental vision of cooperation in the future, or where are the possible limits of *transactionalism*. In the main analytical chapter, I show in which areas are Czech-German environmental relations compatible and whether cooperation is also possible in those areas which are not compatible. Finally, I return to the research question to determine whether the Deutsch’s concept of *transactionalism* is fulfilled.

Klíčová slova

životní prostředí, ekologie, přeshraniční spolupráce, transakcionalismus, Česko-německý strategický dialog, smlouvy, hranice, institucionalizace

Keywords

environment, ecology, cross-border cooperation, transactionalism, Czech-German Strategic Dialogue, treaties, border, institutionalisation

Title

Czech-German Relations in the Field of Environmental Protection (1990–2022)

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval panu docentovi Vladimíru Handlovi za jeho velmi věcné připomínky a odborné rady při psaní práce a také panu inženýrovi Karlovi Vančurovi za poskytnutí cenných informací z Ministerstva životního prostředí ČR.

Obsah

Úvod.....	2
Metoda, metodologie, analytický koncept	4
Kritický rozbor literatury	5
1. Ochrana životního prostředí jako společenský a politický fenomén.....	5
2. Chronologický přehled česko-německé spolupráce v oblasti ochrany životního prostředí	7
2.1 Období před rokem 1989.....	7
2.2 Přelomové období mezi lety 1989 a 1993	10
2.3 Období mezi lety 1993 a 2004	12
2.4 Období po roce 2004	21
3. Česko-německý strategický dialog.....	24
4. Současný stav spolupráce a výhled do budoucna.....	26
4.1 Kompatibilita vzájemné spolupráce	26
4.2 Vzájemná nekompatibilita, která neovlivňuje spolupráci	30
4.3 Vzájemná nekompatibilita a narážení na limity	31
Závěr	34
Summary	36
Použitá literatura	38

Úvod

Životní prostředí, jeho ochrana a problematika klimatických změn jsou vysoce aktuální témata, která hýbou společenským diskursem. Nicméně historie těchto témat, především co se jejich důležitostí v politice týče, je mnohem delší – to platí i o Česku (resp. Československu) a Německu. Vzájemnou česko-německou spoluprací v tomto tématu se zabývám v této práci. Pokouším se představit vývoj této spolupráce především od začátku 90. let, tedy doby rozpadu Východního bloku a sjednocení Německa. Zacházím ale i do doby dřívější, kde se snažím nalézt úplné počátky spolupráce v oblasti ochrany životního prostředí.

Česko-německá spolupráce se v této oblasti nyní dá popsat jako velice plodná. Cílem mé práce je zjistit, jestli jsou naše vzájemné vztahy nějakým způsobem dále institucionalizovány – jestli např. vznik Česko-německého strategického dialogu v roce 2015 přináší nějakou další přidanou hodnotu v naší spolupráci, především v environmentálních tématech. Otázkou je tedy také, jestli existuje nějaká zásadnější vize této spolupráce do budoucna. Práci stavím na konceptu *transakcionalismu* politologa a teoretika mezinárodních vztahů Karla W. Deutsche. Otázkou je, jestli se tento koncept v přeshraniční spolupráci v této oblasti naplňuje a kde jsou jeho případné limity.

Česko-německé vztahy se dají dlouhodobě charakterizovat dvěma faktory – překonáváním společných historických záležitostí a vzájemnou asymetrií, a to v geopolitickém, ekonomickém a demografickém potenciálu obou zemí. Jako asymetrické lze charakterizovat takové vztahy, kdy mezi dvěma státy existuje zásadní rozdíl mezi jejich možnostmi a ambicemi, přičemž tento rozdíl pro ten slabší stát není jakoukoli hrozbou. Tato česko-německá asymetrie se částečně snížila vstupem naší země do NATO a Evropské unie.¹ A právě Česko-německý strategický dialog by mohl dále přispívat k jejímu snížení.

Německo zároveň bylo a je pro Českou republiku v mnoha ohledech tzv. *soft power*. Tento pojem je spojen s atraktivitou určitých hodnot, které stát navenek poskytuje. Jedním ze „zdrojů“ německé *soft power* je role Německa jako vzorového hospodářství.

---

¹ Petr Fiala a Adéla Kadlecová, „Contemporary Issues in Czech-German Diplomatic Relations“, in *Towards Partnership: The Third Decade of Czech-German Relations*, ed. Břetislav Dančák a Vít Hloušek (Brno: Masaryk University, 2016), 43.

Česká republika musí v rámci česko-německých vztahů jakožto menší stát hledat a využívat možností těchto hodnot.²

Naše společné vztahy se za sledovanou dobu vyvinuly do stavu, který by se dal charakterizovat jako „institucionální a obsahově zaměřená síť“. Přičemž jednotlivé instituce se postupem času decentralizovaly a „dříve dominantní mezistátní a multilaterální vztah se rozšířil o osobní, lokální a regionální kontakty.“³ Sledovaný Česko-německý strategický dialog vytvořil zcela novou platformu, která „rozšiřuje své politické oblasti přidáním dohody o spolupráci v oblasti evropské integrace.“⁴ Cílem mé práce mj. je zjistit, jestli a případně jako přidanou hodnotu tento Strategický dialog nabízí a jestli existuje nějaká stěžejní vize do budoucnosti vzájemných vztahů, minimálně co se spolupráce v této oblasti týče.

Ochrana životního prostředí je zároveň politická oblast, pro kterou je přeshraniční či mezinárodní spolupráce stěžejní. Po rozpadu východního bloku si to politici uvědomovali, a proto docházelo velmi rychle k plodné nadnárodní spolupráci. Právě ta česko-německá byla a je příkladem velmi pozitivní přeshraniční kooperace, a v mé práci jsem se pokusil o tzv. *Bestandaufnahme*, tedy její zmapování a také o nastínění jejího budoucího vývoje.

V první kapitole nejdříve stručně představuji, jak se v obou (resp. ve všech třech) sledovaných státech vyvíjel fenomén ochrany životního prostředí, resp. jakým způsobem se z něj postupně začalo stávat politické téma. Další kapitola slouží jako tzv. *Bestandaufnahme*, kdy zmapovávám všechny zásadní projekty, kterých bylo v česko-, resp. československo-německé spolupráci v průběhu let dosaženo. Kapitola je rozdělena na podkapitoly podle zásadních historických událostí, jako např. revolucí v roce 1989 či vstupem České republiky do Evropské unie v roce 2004. V kapitole č. 3 představuji projekt Česko-německého strategického dialogu, který by mohl sloužit jako možné završení institucionalizace česko-německých vztahů. Následující kapitola č. 4 je hlavní analytickou kapitolou, kde ukazují, ve kterých oblastech spolupráce je Česká republika a Německo kompatibilní a ve kterých nikoli. Na závěr se vracím k výzkumné otázce, kde zjišťuji, jestli je Deutschův koncept *transakcionalismu* naplňován.

---

² Fiala a Kadlecová, „Contemporary Issues in Czech-German Diplomatic Relations“, 44–46.

³ Ibid., 48.

⁴ Ibid., 52.

Metoda, metodologie, analytický koncept

Pro zjištění výsledků pracuji především s literárními zdroji, dokumenty, rozhovorem, programovými dokumenty vlád, výzkumy veřejného mínění a jinými internetovými zdroji. Má práce je empirickou analýzou, která je postavená na konceptu *transakcionalismu* Karla W. Deutsche.

Koncept *transakcionalismu* pracuje s tezí, že vztahy států jsou stabilnější a mírovější, čím více spolupracují. Deutsch se ve své analýze „moci a národního státu“ zabýval tehdy rozšířenou představou, že síla je základem mezinárodní politiky a ptal se, jestli je tato představa pravdivá a kde leží její případné hranice.⁵ Společná integrace je dle něj možná jen tehdy, existují-li vzájemné sympatie, důvěra, loajalita, pocit sounáležitosti, brání ohledu na druhého, společná identifikace zájmů a vzájemné předvídaní chování a komunikace – a to nejenom na základě oficiální spolupráce na úrovni politiky.⁶

Dalšími podmínkami ke zdařilé spolupráci států je podle Deutsche ekonomický růst (v alespoň jednom ze států) či mobilita osob. I toto se dá aplikovat na česko-německou spolupráci. Důležitější jsou však dle Deutsche vždy osobní vazby.⁷

A tou hlavní podmínkou pro naplnění spolupráce jsou společné zájmy, jejichž naplňování musí dle Deutsche převýšit vzájemné konflikty – konflikty totiž dle něj vznikají i mezi těmi státy, které spolu sice významně spolupracují, ale mají rozdílné zájmy.⁸

Jestli a jakým způsobem se tento koncept naplňuje a kde jsou jeho případné limity ukazují na institucionalizaci vzájemné česko-německé spolupráce v oblasti ochrany životního prostředí.

---

⁵ Karl W. Deutsch et al., eds., *Political Community and the North Atlantic Area: International Organization in the Light of Historical Experience* (New York: Greenwood Press, 1969), 35.

⁶ *Ibid.*, 35–36.

⁷ *Ibid.* 51–54.

⁸ Karl W. Deutsch, *Die Analyse internationaler Beziehungen: Konzeptionen und Probleme der Friedensforschung* (Frankfurt am Main: Europäische Verlagsanstalt, 1968), 220.

Kritický rozbor literatury

Literární zdroje k mé práci byly značně omezené. Zásadní prací byl text Šárky Strahalové z roku 2006 *Česko-německá spolupráce na poli životního prostředí: Desetileté výročí* v odborném časopise *PLANETA*, který vydávalo Ministerstvo životního prostředí ČR. Tento text mi značně napomohl k získání přehledu o tom, jak česko-německá spolupráce v oblasti ochrany životního prostředí v této době vypadala.

Dalšími zásadními zdroji byly ročenky české zahraniční politiky, které vydává Ústav mezinárodních vztahů, jehož zřizovatelem je Ministerstvo zahraničních věcí ČR. V nich bylo možné se dočíst o společných česko-německých projektech v oblasti ochrany životního prostředí.

Zásadním literárním zdrojem byla i kniha *Towards Partnership: The Third Decade of Czech-German Relations*, jejíž editory jsou Břetislav Dančák a Vít Hloušek z brněnské Masarykovy univerzity. Zde byly k česko-německé spolupráci důležité především příspěvky od Martin Skulínka a Břetislav Dančáka „From Concern to Cooperation: The development of Czech-German Relations after 1993“ a od Petra Fialy a Adély Kadlecové, „Contemporary Issues in Czech-German Diplomatic Relations“.

Klíčovým autorem pro mou práci byl i Petr Jehlička a jeho článek „The Development of Czech Environmental Policy 1990-1995“ v odborném časopise *Czech Sociological Review* z roku 1999.

1. Ochrana životního prostředí jako společenský a politický fenomén

Životní prostředí a jeho ochrana je téma, které se do politiky dostalo především skrze různá společenská hnutí. S ním se pojí pojmy jako ochrana klimatu apod., které se do celospolečenského povědomí dostaly později. Nejvýznamnějším mezinárodním krokem pro ochranu klimatu se stala *Rámcová úmluva OSN o změně klimatu*, která byla ujednána v roce 1992. Obecně lze říct, že se v zemích západního bloku tato problematika do politiky dostala dříve – vznik ekologických hnutí můžeme datovat do druhé poloviny šedesátých let, především však do let sedmdesátých a osmdesátých.

Ve Spolkové republice Německo, tedy západním Německu, pak mluvíme především o začátku 80. let – zde může být velkým milníkem 47. číslo týdeníku *Spiegel*

z listopadu roku 1981 s titulem „Der Wald stirbt: Sauerer Regen über Deutschland“, tedy „Les umírá: Kyselý déšť nad Německem“, které následně dalo prostor hojným diskuzím v západoněmeckých médiích, a také nepřímo podpořilo mnohá ekologická hnutí.⁹ V tomto čísle Spiegel popisuje i to, že v množství emisích síry byla vedoucí zemí Německá demokratická republika se 118 kilogramy na osobu, následovaná Československem se 103 kg na osobu, a že naopak ve Spolkové republice to bylo „jen“ 29 kg na osobu, což poukazuje na to, jak moc bylo v zemích tehdejšího východního bloku životní prostředí znečištěné.¹⁰ Specifikem protestů na ochranu životního prostředí v západních zemích, především v těch německy hovořících, bylo časté úzké propojení s protesty proti jaderné energetice.

To ale zdaleka neznamená, že by se v zemích východního bloku veřejnost o životní prostředí nezajímala – příkladem mohou být ekologické demonstrace z listopadu roku 1989 v československých Teplicích. Ty několik dní předcházely Sametové revoluci. Občané města se snažili kvůli dlouhodobě neúnosné smogové situaci místní funkcionáře dotlačit k veřejné debatě. Jednalo se o vůbec první takový dialog, s kterým komunisté u nás souhlasili.¹¹ Požadavkem bylo také to, aby komunistická strana využila svou vedoucí úlohu k odsíření elektráren.¹² To následně probíhalo především v 90. letech, a to často právě ve spolupráci se Spolkovou republikou Německo. Je ale pravda, že k takovýmto protestům docházelo ve východním bloku spíše o něco později než v tom západním.

Nicméně plány na odsíření elektráren již za komunistického Československa existovaly. *Komplexní energetickoekologický program k odsíření a denitrifikaci největších elektráren na Severu Čech* vznikl v roce 1986, avšak vhodná technologie

---

⁹ Sead Mujic, Sarah Unterhitzberger, Benedict Witzemberger a Moritz Zajonz, „Von '68 bis Fridays for Future“, *Süddeutsche Zeitung*, 12. července 2019, <https://www.sueddeutsche.de/politik/demonstrationen-deutschland-1.4518558> (staženo 10. července 2021).

¹⁰ „Säureregen: ‚Da liegt was in der Luft‘“, *Der Spiegel*, 15. listopadu 1981, <https://www.spiegel.de/politik/saeureregen-da-liegt-was-in-der-luft-a-9b3bc698-0002-0001-0000-000014347006?context=issue> (staženo 10. července 2021).

¹¹ „Komunistický režim se začal drolit v Teplicích. Ekologické demonstrace ukázaly, že se lidé už nebojí“, *ČT24*, 13. listopadu 2019, <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2975009-komunisticky-rezim-se-zacal-drolit-v-teplicich-ekologicke-demonstrace-ukazaly-ze-se> (staženo 10. července 2021).

¹² Gabriela Hauptvogelová, „Před 25 lety začaly ekologické demonstrace v Teplicích“, *iRozhlas*, 11. listopadu 2014, https://www.irozhlas.cz/veda-technologie_historie/pred-25-lety-zacaly-ekologicke-demonstrace-v-teplicich_201411112131_jpiroch (staženo 10. července 2021).

nebyla ve východním bloku dostupná a ochota vynaložit valuty na její pořízení ze strany komunistického vedení nebyla.¹³

2. Chronologický přehled česko-německé spolupráce v oblasti ochrany životního prostředí

2.1 Období před rokem 1989

Téma ochrany životního prostředí není v české a nebylo ani v československé zahraniční politice ničím novým. V československé zahraniční politice vůči oběma německým státům ho alespoň okrajově nalezneme již v 70. letech, ačkoliv teprve ke konci let 80. začala i tato agenda nabývat v rámci zahraniční politiky ČSSR na jisté důležitosti. Pokud mluvíme o obou tehdejších německých státech, tak je s ohledem na tehdejší politickou situaci očekávatelné, že spolupráce probíhala obecně intenzivněji spíše mezi Československem a Německou demokratickou republikou než mezi Československem a Spolkovou republikou Německo. S tou byla vůbec prvním diplomatickým úspěchem *Smlouva o vzájemných vztazích mezi Československou socialistickou republikou a Spolkovou republikou Německa* z roku 1973, která vstoupila v platnost v roce 1974 a která se ale, s ohlédnutím na v té době vysoce problematické otázky společné česko-německé historie během a po druhé světové válce, jakoukoli ochranou životního prostředí nezabývala.

Velkým rozdílem oproti ČSSR byl i přístup Spolkové republiky k agendě životního prostředí na své vnitrostátní úrovni, čehož příkladem může být i poměrně brzký vznik Spolkového úřadu pro ochranu životního prostředí (*Umweltbundesamt*) již v roce 1974.¹⁴ Nicméně tato agenda byla až do vzniku příslušného ministerstva nadále přidělena Spolkovému ministerstvu vnitra.¹⁵ Na vnitrostátní úrovni začala SRN toto téma rozvíjet již letech 70., přičemž jakási fáze, kdy se z něj pro západní Německo stalo téma mezinárodní, nastala až v letech 80.

---

¹³ „20 let odsíření: Emise popílku a oxidu siřičitého klesly u elektráren ČEZ o více než 90 %“, *Hybrid.cz*, 12. listopadu 2018, <https://www.hybrid.cz/20-let-odsireni-emise-popilku-oxidu-siriciteho-klesly-u-elektren-cez-o-vice-nez-90/> (staženo 22. prosince 2022).

¹⁴ „Geschichte des UBA und des Umweltschutzes“, *Umweltbundesamt*, <https://www.umweltbundesamt.de/das-uba/geschichte-des-uba-des-umweltschutzes> (staženo 4. března 2021).

¹⁵ Michael Böcher a Annette Elisabeth Töller, *Umweltpolitik in Deutschland – Eine politikfeldanalytische Einführung* (Wiesbaden: Springer VS, 2012), 27.

Německá politoložka Tanja Brühl západní Německo v mezinárodním měřítku v otázkách ochrany životního prostředí popisuje jako jakéhosi průkopníka („*Vorreiter*“) – myslí tím to, že se SRN v tomto tématu stalo hybatelem v mezinárodních organizacích, především však na evropské úrovni. Pro toto bylo více důvodů, jedním z nich byl např. volební úspěch Strany zelených (v roce 1983 se jim poprvé podařilo dostat do Spolkového sněmu) anebo různé chemické havárie v okolí Rýna. Důležitou událostí se však stala jaderná havárie v Černobylu v roce 1986.¹⁶ To také již ve stejném roce přímo uspíšilo vznik spolkového ministerstva, kvůli čemuž nese i přímo ve svém názvu jadernou bezpečnost (*Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Nukleare Sicherheit*).¹⁷

Zajímavostí je, že Německá demokratická republika měla oproti té Spolkové svoji legislativu zabývající se ochranou životního prostředí již od poloviny 60. let velmi rozvinutou.¹⁸ Ochrana přírody byla dokonce ve východoněmecké ústavě zakotvena již od roku 1968 a v roce 1972 bylo zároveň založeno i východoněmecké ministerstvo životního prostředí, což je zdaleka nejdříve ze všech těchto tří zkoumaných zemí.¹⁹ Zároveň byla ale NDR, jak již bylo zmíněno, jednou z nejznečištěnějších zemí tehdejší Evropy.

S Německou demokratickou republikou byly diplomatické styky ze strany Československa celkově četnější a vzájemná spolupráce tedy probíhala ve větší míře. Dokonce již *Dohoda mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Německé demokratické republiky o spolupráci ve vodním hospodářství na hraničních vodách* z roku 1974 obsahuje článek č. 11., který se věnuje zavázání se k udržování i případnému zlepšování jakosti hraničních vod a ke vzájemnému informování se v případech podstatného zhoršení situace.²⁰ Na případnou vzájemnou koordinaci v případě znečištění životního prostředí bylo myšleno i v 5. článku *Smlouvy mezi Československou socialistickou republikou a Německou demokratickou republikou o spolupráci na společných státních hranicích a o vzájemné pomoci v hraničních otázkách*

---

¹⁶ Tanja Brühl, „Umweltpolitik“, in *Handbuch zur deutschen Außenpolitik*, ed. Siegmur Schmidt, Gunther Hellmann a Reinhard Wolf (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2007), 705.

¹⁷ „Chronologie des BMU: Umweltpolitische Meilensteine von 1986 bis heute“, Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und nukleare Sicherheit, <https://www.bmu.de/ministerium/chronologie/umweltpolitische-meilensteine-von-1986-bis-heute/> (staženo 4. března 2021).

¹⁸ Brühl in *Handbuch zur deutschen Außenpolitik*, 703.

¹⁹ „Umweltpolitik in der DDR“, Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und nukleare Sicherheit, <https://www.umwelt-im-unterricht.de/hintergrund/umweltpolitik-in-der-ddr/> (staženo 7. března 2021).

²⁰ „Vyhláška č. 54/1974 Sb.“, *Zákony pro lidi*, <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1974-54> (staženo 7. března 2021).

z roku 1978, a to konkrétně domluvou na neodkladném informování mj. v případě „zjištění [...] škodlivých látek v hraničních vodách, [...] znečištění ovzduší v blízkosti státních hranic“ apod.²¹ Nicméně je nutné také dodat, že se s NDR nikdy nepodařilo uzavřít nic přelomového, co by se přeshraniční ochranou životního prostředí zabývalo. To by se dalo vysvětlit jednoduše tím, že v zemích Východního bloku, tedy i v tehdejší ČSSR, nebyla tak velká vůle o takovou ochranu – dokladem toho může být i ta skutečnost, že, jak již bylo zmíněno, NDR sice disponovala ministerstvem životního prostředí velmi brzy, zároveň byla ale příroda na jejím území hlavně ke konci 80. let, tedy v době rozpadu Východního bloku, jedna z nejznečištěnějších v Evropě. Situace v ČSSR, která ani v této době jakýmkoli ministerstvem životního prostředí nedisponovala, byla velmi obdobná. Nicméně i tak vzniklo hlavně v průběhu 80. let několik dalších různých smluv, které se, někdy alespoň částečně, ochranou životního prostředí zabývaly.

Příkladem toho může být *Dohoda mezi vládou ČSSR a NDR o spolupráci na úseku ochrany rostlin*, která se zabývá zamezením škod na rostlinách, „k nimž dochází v důsledku chorob a škůdců rostlin a plevelů“, a tedy ochranou svých území „před jejich zavlečením a rozšířením.“²²

Naopak ve vztazích se Západem je velkým milníkem teprve *Ujednání mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Spolkové republiky Německo o spolupráci v oblasti ochrany životního prostředí* z roku 1987 z Bonnu. Zde se vlády obou zemí, s odkazy na Závěrečný akt Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě a dohody uzavřené v Ženevě v roce 1979 a v Helsinkách v roce 1985, dohodly na spolupráci ve vybraných otázkách ochrany životního prostředí, jako např. v technologiích „ke snížení a měření škodlivých látek v ovzduší, [...], ochraně povrchových i podzemních vod,“ lesů apod. Tyto činnosti měly být vždy koordinovány ve společném pracovním plánu. Spolkovou republiku Německo zastupovalo již přímo Spolkové ministerstvo pro životní prostředí, ochranu přírody a bezpečnost reaktorů, zatímco československá strana zde, na rozdíl od Spolkové republiky, byla zastoupena pouze Státní komisí pro

---

²¹ „Vyhláška č. 25/1978 Sb.“, Zákony pro lidi, <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1978-25> (staženo 7. března 2021).

²² „Vyhláška č. 99/1984 Sb.“, Zákony pro lidi, <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1984-99> (staženo 7. března 2021).

vědeckotechnický fond.²³ Ta totiž obdobným ministerstvem stále nedisponovala.²⁴ Jednalo se zároveň o první větší formu spolupráce mezi komunistickým Československem a západním Německem v oblasti ochrany životního prostředí.

2.2 Přelomové období mezi lety 1989 a 1993

Sametová revoluce v roce 1989 a následný rozpad Východního bloku znamenala významný předěl v československo-, resp. česko-německých vztazích. Ty se i přes nově vzniklé překážky začaly rozvíjet obrovským tempem, čehož samozřejmě nebyly ušetřeny ani vzájemné vztahy v oblasti ochrany životního prostředí, a proto vzniklo mnoho společných dohod. Významným předělem byl i vznik samostatného Ministerstva životního prostředí České republiky 1. ledna 1990, které jako první vedl prof. RNDr. Bedřich Moldan, CSc., který se zasloužil na tvorbě české environmentální legislativy a má mj. zásluhy na vyjednávání podmínek pro přijetí České republiky do Evropské unie v oblasti životního prostředí.²⁵ Později v rámci České a Slovenské Federativní Republiky fungoval i federální orgán, a to Federální výbor pro životní prostředí. Petr Jehlička vysvětluje jeho existenci tím, že byla snaha pohlížet na environmentální problematiku mezirezortově.²⁶ Ten však v souvislosti s rozpadem federace zanikl. Důležitým krokem bylo i otevření pražské pobočky nadace německých Zelených Heinrich-Böll-Stiftung v Praze v roce 1990.

V období federace bylo přijato i mnoho zákonů, které se zabývaly ochranou životního prostředí – ta patřila na začátku 90. let v průzkumech ke třem hlavním tématům v zemi, která občany zajímala. Tyto zákony byly dle Petra Machálka, někdejšího

---

²³ „Vyhláška č. 35/1988 Sb.“, Zákony pro lidi, <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1988-35> (staženo 4. března 2021).

²⁴ Teprve těsně před revolucí neslo československé ministerstvo vnitra krátce název MVŽP – Ministerstvo vnitra a životního prostředí.

²⁵ Jiří Hlaváček, „Česká republika a její životní prostředí v rozšířené Evropské unii“, *PLANETA* 7, č. 4 (2004): 5,

[https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/97E4C1447802D860C1256F5C002B2F33/\\$file/planeta_eu_opravena.pdf](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/97E4C1447802D860C1256F5C002B2F33/$file/planeta_eu_opravena.pdf) (staženo 2. dubna 2021).

²⁶ Petr Jehlička, „The Development of Czech Environmental Policy 1990-1995“, *Czech Sociological Review* 7, č. 1 (leden 1999): 37,

https://www.researchgate.net/publication/259707150_The_Development_of_Czech_Environmental_Policy_1990-1995_A_Sociological_Account (staženo 9. dubna 2021).

předsedy hnutí Duha, jedné z prvních ekologických organizací u nás, která vznikla ještě těsně před Sametovou revolucí, vysoce vydařené.²⁷

Jedna z prvních důležitých dohod demokratického Československa s Německem, resp. s již sjednocenou Spolkovou republikou, zabývajících se ochranou životního prostředí, byla podepsána v Magdeburku v říjnu roku 1990 a vešla v platnost v roce 1993 se vznikem České republiky, jakožto nástupnického státu ČSFR. *Dohoda o Mezinárodní komisi na ochranu Labe* byla uzavřena mezi vládami České a Slovenské Federativní Republiky a Spolkové republiky Německo a Evropským hospodářským společenstvím. Na jejím základě vznikla Mezinárodní komise pro ochranu Labe, která v česko-německém prostředí funguje dodnes. Hlavními cíli této komise je hlavně „umožnit užívání vody, [...] především pitné vody [...], dosáhnout co nejpřirozenějšího ekosystému se zdravou četností druhů a trvale snižovat zatížení Severního moře z povodí Labe.“²⁸ Její zasedání se koná zpravidla jednou ročně a práce této komise se účastní i zástupci nevládních organizací.²⁹ Jedním z důležitých programů této komise je Akční program Labe, který byl schválen v Magdeburku v říjnu roku 1995 a jehož cílem bylo především snížení jeho znečištění ze zdrojů komunálních a průmyslových odpadních vod, opatření na ochranu před havarijním znečištěním vod atd.³⁰

O České a Slovenské federativní republice by se dalo říct, že v době její existence byla průkopníkem v evropské environmentální politice. V červnu roku 1991 totiž inicioval tehdejší ministr a předseda Federálního výboru pro životní prostředí ČSFR Josef Vavroušek vznik tzv. procesu „Životní prostředí pro Evropu“ na zámku v Dobříši. Jednalo se o přelomovou celoevropskou konferenci ministrů životního prostředí. Sám tehdejší federativní prezident Václav Havel ve své úvodní řeči řekl, že konference se koná v zemi, „která nejen sama trpí velkými ekologickými problémy, ale je zároveň jedním z největších znečišťovatelů životního prostředí v Evropě.“ Československo si totiž, stejně jako řada dalších postkomunistických zemí, muselo vytvářet zcela novou politiku

---

²⁷ Martin Lothar, „Umwelt und Umweltschutz in Tschechien seit 1989“, *Radio Prague International*, 27. října 2009, <https://deutsch.radio.cz/umwelt-und-umweltschutz-tschechien-seit-1989-8579753> (staženo 28. května 2022).

²⁸ „O nás“, Internationale Kommission zum Schutz der Elbe – Mezinárodní komise pro ochranu Labe, <https://www.ikse-mkol.org/cz/ikse/o-nas/> (staženo 7. března 2021).

²⁹ „Způsob práce MKOL“, Internationale Kommission zum Schutz der Elbe – Mezinárodní komise pro ochranu Labe, <https://www.ikse-mkol.org/cz/ikse/arbeitsweise/> (staženo 7. března 2021).

³⁰ „Akční program Labe“, Internationale Kommission zum Schutz der Elbe – Mezinárodní komise pro ochranu Labe, https://www.ikse-mkol.org/fileadmin/media/user_upload/CZ/06_Publikace/03_Akni%20programy%20a%20inventarizace/1995_MKOL-Akni_program_Labe.pdf (staženo 11. dubna 2021).

ochrany životního prostředí. Cílem této konference bylo mj. „posilování spolupráce při zlepšování podmínek životního prostředí a podpora udržitelného rozvoje v regionu.“ Ministerských konferencí od té doby proběhlo již osm, přičemž zatím poslední, ohlédneme-li od předsednictví České republiky v Radě Evropské unie v druhé polovině roku 2022, se konala v roce 2016 v gruzínském Batumi.³¹

Smlouva mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Spolkovou republikou Německo o dobrém sousedství a přátelské spolupráci uzavřená v únoru roku 1992 se zabývá také otázkou životního prostředí – jeho zachování je dokonce v článku č. 2 zmíněno jako jedna z hlavních zásad, kterými se „smluvní strany při utváření svých vztahů [...] budou řídit.“ Článek č. 17 se zabývá životním prostředím konkrétně – obě strany se mj. zavázaly, že je potřeba znečištění životního prostředí předcházet, že budou na již existující spolupráci navazovat a také „ji dále smluvně rozšiřovat.“ Shodli se také na tom, že budou věnovat zvláštní pozornost ochraně životního prostředí v pohraničních oblastech, jakož i toho přesahující hranice, přičemž je zmíněn i celoevropský rozměr tohoto tématu, což je zcela jistě velkou změnou oproti dřívější rétorice. Ohled na ochranu životního prostředí je zmíněn i v 18. článku, který se jinak zabývá rozvojem společné dopravní infrastruktury.³²

2.3 Období mezi lety 1993 a 2004

Vznik samostatné České republiky 1. ledna 1993 neznamenal v rychle se rozvíjejících česko-německých vztazích žádný zásadní předěl, ba naopak – spolupráce nadále probíhala a zintenzivňovala se, čehož jsou příkladem mnohé bilaterální dohody. Zároveň české ministerstvo životního prostředí, které již v rámci federace existovalo, začalo fungovat nadále i v rámci samostatné republiky.

Zároveň je ale nutno podotknout, že se rozdělením Československa zvýšila již zmiňovaná asymetrie s Německem. Najednou se jednalo o dva menší státy, které se s Německem v geopolitickém měřítku v mnoha ohledech nemohly srovnávat – toto

---

³¹ „30 let od konference Životní prostředí pro Evropu je českým přínosem Evropě“, Ministerstvo životního prostředí, https://www.mzp.cz/cz/news_20210621-30-let-od-konference-Zivotni-prostredi-pro-Evropu-je-ceskym-prinosem-Evropu (staženo 10. července 2021).

³² „Smlouva mezi ČSFR a SRN o dobrém sousedství a přátelské spolupráci“, Vláda České republiky, <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/smlouva-mezi-csfr-a-srn-o-dobrem-sousedstvi-a-pratelske-spolupraci-154938/> (staženo 1. března 2021).

samozřejmě z části platilo i dříve. Pro Německo naopak Česko a Slovensko zůstávaly důležitými „nárazníkovými“ státy, které ho oddělovaly od východní Evropy. Německo mělo zájem na udržení stability v těchto státech, aby se na něj případně nepřenesly „problémy“ Balkánu. Z těchto všech důvodů byla integrační politika dlouhou dobu zásadní součástí německé zahraniční politiky. Česká republika podepsala asociační dohodu v Lucemburku dne 4. října 1993, což oficiálně Německo podpořilo během svého předsednictví v EU v druhé polovině roku 1994.³³

Česká republika si uvědomovala vzájemnou kulturní i ekonomickou blízkost Spolkové republiky Německo, a i proto bylo rozvíjení vzájemných vztahů pro českou politiku prioritou. Spolková republika zároveň ihned po rozdělení ČSFR ústy ministra zahraničí Klause Kinkelera potvrdila, že bude nově vzniklou Českou republiku podporovat v integraci do evropských institucí. Důležitost Německa pro ČR byla zároveň potvrzena jednak tím, že Kinkel byl první zahraniční návštěvou, kterou český prezident Václav Havel přijal po svém ujetí se úřadu, a také tím, že první český premiér Václav Klaus podnikl oficiální cestu do Spolkové republiky krátce po vzniku státu – již 17. ledna roku 1993.³⁴

Jednou z hlavních priorit české zahraniční politiky byl rychlý vstup do Evropského společenství, resp. Evropské unie a do NATO. I v tomto hrálo Německo, jak jsem již zmínil, důležitou roli.

Zásadním tématem (nejenom) 90. let, které sice hýbalo především česko-rakouskými, ale také právě česko-německými vztahy, a které se týká ochrany životního prostředí, byla jaderná energetika, především tedy jaderná elektrárna Temelín. Výstavba Temelína byla zahájena v roce 1987, tedy již za doby ČSSR. Jednalo se o již třetí jadernou elektrárnu na území Československa (po JE v Jaslovských Bohunicích na Slovensku zprovozněné již v roce 1972 a v Dukovanech na jižní Moravě).³⁵

Obavy z bezpečnosti panovaly vzhledem ke geografické blízkosti především ve spolkové zemi Bavorsku. O ní se např. přijel osobně do Temelína během výstavby

---

³³ Martin Skulínek a Břetislav Dančák, „From Concern to Cooperation: The development of Czech-German Relations after 1993“, in *Towards Partnership: The Third Decade of Czech-German Relations*, ed. Břetislav Dančák a Vít Hloušek (Brno: Masaryk University, 2016), 19–21.

³⁴ *Ibid.*, 19.

³⁵ Jaroslav Krupka, „Utajený "Černobyl". Před 45 lety zažilo Československo vlastní jadernou havárii“, *Deník*, 22. února 2022, https://www.denik.cz/z_domova/jaslovske-bohunicke-havarie-kontaminace.html (staženo 22. prosince 2022).

v únoru roku 1995 přesvědčit bavorský ministr rozvoje a ochrany životního prostředí Thomas Goppel. V druhé polovině 90. let se ale většinová rétorika německých politiků zmínila, především oproti těm rakouským, a tematika Temelína nehrála ve výsledku do konce 90. let ve vzájemných vztazích stěžejní roli.³⁶

Tato tematika se ale vrátila na přelomu tisíciletí. Problémy začaly symbolicky v roce 1998, kdy ve Spolkové republice nastoupila vláda sociálnědemokratického Gerharda Schrödera v koalici se Zelenými.³⁷ Důvodem neshod byl dlouhodobý odmítavý přístup německých Zelených k jaderné energetice, což bylo potvrzeno např. vyjádřením německého ministra životního prostředí za Zelené, Jürgena Trittina, který po setkání se svým českým kolegou Milošem Kužvartem vyjádřil své pochybnosti ohledně ekonomické a environmentální udržitelnosti dostavby Temelína. Nebyl přesvědčený o tom, že by v budoucnu tato tehdy budovaná elektrárna mohla splňovat všechny bezpečnostní standardy, které platí v Evropské unii. Vyjádřil se dokonce i tak, že by české rozhodnutí o dostavbě JE Temelín mohlo mít nepříznivý vliv na vstup České republiky do Evropské unie. Na tato slova reagoval tehdejší český ministr zahraničí Jan Kavan a vyjádřil se, že bezpečnost plánované elektrárny je absolutní prioritou a že Česká republika již do té doby spolupracovala a bude i nadále spolupracovat jak s institucemi EU, tak s Mezinárodní agenturou pro atomovou energii. V reakci na to nabídl již zmíněný ministr Kužvart svému německému protějšku možnost poskytnutí dokumentů a také nabídl možnost inspekce, kterou by mohli provést přímo němečtí experti. Situace se nakonec uklidnila především díky přístupu kancléře Schrödera, který uznal, že německá strana má sice jiný názor na bezpečnost této jaderné elektrárny, nicméně Česká republika je suverénním státem, který sám rozhoduje o svých zdrojích energie. Českou stranu také ujistil, že Temelín „nebude žádnou překážkou pro vstup“ do EU.³⁸

Pro česko-německou spolupráci v oblasti ochrany životního prostředí je důležité zmínit kooperaci na odsíření českých tepelných elektráren. Ta je často popisována jako „nejrychlejší ekologizace v Evropě“. „Emise oxidu siřičitého i popílku se díky technickým opatřením snížily nejméně o 90 % a emise oxidů dusíku o 50 %.“³⁹

---

³⁶ Martin Skulínek a Břetislav Dančák, „From Concern to Cooperation“ 29.

³⁷ Ibid., 30.

³⁸ Ibid., 38–39.

³⁹ „20 let odsíření“, *Hybrid.cz*.

Vlády obou zemí dál rozvíjely spolupráci v oblasti hraničních vod, která byla již započata s NDR v době její existence – nicméně tehdy bylo téma jejich ochrany spíše vedlejší. V nově vzniklé *Smlouvě mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo o spolupráci na hraničních vodách v oblasti vodního hospodářství* z roku 1995, která vstoupila v platnost v roce 1997, je tomu ale již jinak – praktická témata jako vymezení hranice či např. využívání hraničních toků k rybaření jsou jenom částí spektra vzájemné spolupráce na hraničních vodních tocích – obě strany opět potvrdily to, že budou dbát na vzájemné okamžité výměně informací týkajících se „vypouštění odpadních a jiných vod, ochrany a zlepšování jakosti vod, [...], ochrany vod jako součásti životního prostředí“ apod. K plnění těchto úkolů byla ustanovena Česko-německá komise pro hraniční vody, která funguje dodnes. Zároveň se touto smlouvou zřídily dva Stálé výbory – saský a bavorský. Důležitou součástí této smlouvy je také 7. článek, ve kterém se obě strany zavazují k tomu, že ponесou náklady na provedení těch vodohospodářských opatření, která slouží zájmům obou stran, a to nezávisle na tom, „zda jde o práce na území státu jedné nebo obou smluvních stran.“⁴⁰

Jednou z asi nejvýznamnějších dohod mezi ČR a SRN vůbec je *Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Spolkové republiky Německo o spolupráci v oblasti ochrany životního prostředí* z října roku 1996, která vstoupila v platnost v lednu 1999 a na které se mj. za německou stranu podílela tehdejší spolková ministryně pro životní prostředí, ochranu přírody a bezpečnost reaktorů a zároveň bývalá spolková kancléřka Angela Merkelová. Tato dohoda nahradila již dříve zmíněné ujednání z roku 1987, platí dodnes a představuje i nyní jakýsi základ česko-německé spolupráce v oblasti ochrany životního prostředí. Ihned v 1. článku se objevují tři hlavní cíle, přičemž jedním z nich je „trvalé zlepšování stavu životního prostředí [...] využíváním přírodních zdrojů způsobem únosným pro životní prostředí,“ což je oproti předchozím smlouvám nový bod, který byl a je do budoucna velmi důležitý – viz nedávné debaty o těžbě lithia na Cínovci na česko-německém pomezí. Jinak je zde dále samozřejmě zmíněno, že tato spolupráce je založena na společné výměně informací a zkušeností týkajících se všech odvětví vzájemné spolupráce, jako jsou např. technologie šetřící životní prostředí, postupy racionálního využití energie, otázky managementu ochrany životního prostředí atd. Obě strany se také zavázaly, že „budou spolupracovat v pohraničních pásmech se zvláštním zřetelem na

---

⁴⁰ „Sdělení č. 66/1998 Sb.“, *Zákony pro lidi*, <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-66> (staženo 7. března 2021).

ochranu životního prostředí.“⁴¹ Celkově by se dalo říci, že tato dohoda nepřináší až tolik nového. Důležitá je ale v tom, že tehdejší již probíhající spolupráci dále rozvíjí, dává jí jistý rámec, konkretizuje mnohé případy, ve kterých by se strany měly či dokonce musely vzájemně informovat, počítá s mnohem větším počtem vzájemných setkání, a hlavně vzájemný vztah podstatně institucionalizuje – to především pomocí nově vzniklé společné komise pro životní prostředí, která v jednotlivých případech zřizuje pracovní skupiny a zasedá minimálně jednou ročně. Takto to zpětně hodnotí i Petr Kalaš, pozdější ministr životního prostředí.⁴² Tato dohoda také podporuje spolupráci různých jiných institucí vykonávajících veřejnou správu, nevládních organizací, a i těch ekologických. Důležitý je i článek č. 6, který jasně odsuzuje ilegální vývozy a dovozy odpadů, což česko-německé vztahy dlouhou dobu zatěžovalo, a tak existoval alespoň jakýsi právní podklad k zamezování těchto činností.⁴³ První setkání Komise proběhlo již v březnu roku 1996 v Bonnu, přičemž komise se mj. zabývala globální ochranou klimatu, společnými pilotními projekty, spoluprací v oblasti ochrany půdy a při odstraňování starých zátěží ve vojenských prostorech.⁴⁴

V průběhu 90. let vznikla i celá řada konkrétních přeshraničních projektů, na kterých měla nejenom SRN zájem. Příkladem může být projekt vzniklý na základě *Dohody mezi Ministerstvem průmyslu a obchodu České republiky a Spolkovým ministerstvem pro životní prostředí, ochranu přírody a bezpečnost reaktorů Spolkové republiky Německo o uskutečnění společného pilotního projektu na ochranu životního prostředí „Snížení znečištění odpadních vod Spolku pro chemickou a hutní výrobu, a. s., Ústí nad Labem způsobeného organicky vázanými halogeny“*, což byl pro vzájemné vztahy důležitý projekt především proto, že tyto odpadní vody se dostávaly do Labe a dále tedy právě do Německa.⁴⁵ Dalším příkladem takovýchto pilotních projektů pak může být např. projekt výstavby městských čistíren odpadních vod v severních Čechách, které

---

⁴¹ „Sdělení č. 53/1999 Sb.“, Zákony pro lidi, <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-53> (staženo 7. března 2021).

⁴² Šárka Strahalová, „Česko-německá spolupráce na poli životního prostředí: Desetileté výročí“, *PLANETA* 14, č. 8 (2006): 4, [https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/7CF35A8DA1D40CF4C1257125004026BD/\\$file/planeta08_web.pdf](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/7CF35A8DA1D40CF4C1257125004026BD/$file/planeta08_web.pdf) (staženo 10. dubna 2021).

⁴³ *Ibid.*

⁴⁴ *Ibid.*, 6.

⁴⁵ „Sdělení č. 284/1996 Sb.“, Zákony pro lidi, <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1996-284/zneni-0> (staženo 7. března 2021).

probíhaly od roku 1994.⁴⁶ Jiným společným projektem byla „Ekologická výroba tepla a elektřiny v Chebu“, který byl uskutečněn v roce 1997.⁴⁷ Jedním z dalších významných kroků bylo i třístranné *Ujednání mezi Ministerstvem životního prostředí České republiky, ministrem ochrany životního prostředí, přírodních zdrojů a lesnictví Polské republiky a Spolkovým ministerstvem životního prostředí, ochrany přírody a bezpečnosti reaktorů Spolkové republiky Německo o výměně imisních dat v „černém trojúhelníku“*, tedy oblasti česko-německo-polských hranic a zároveň jedné z tehdy nejznečištěnějších oblastí Evropy, které bylo podepsáno v roce 1996.⁴⁸

Mimo to již od roku 1988 (a od roku 1992 střídavě v ČR a SRN) probíhá Magdeburský seminář o ochraně vod, který je jednou z nejvýznamnějších odborných akcí konaných v oblasti ochrany Labe.⁴⁹

Ochrana hraničních vod je pro Českou republiku důležitá i z toho důvodu, že celková délka hranic ČR se sousedními státy je 2 290 km, přičemž 738 km z nich je tzv. „mokrá hranice“ – „oblast tvořená z více než 30 % vodními toky a vodními plochami.“⁵⁰

V prosinci roku 1997 dokonce tehdejší spolková ministryně životního prostředí, ochrany přírody a bezpečnosti reaktorů Angela Merkelová navštívila severočeský Litvínov, kam se přijela podívat na to, „jak pokračuje společný česko-německý projekt na zpracování nevyužitelných kalů a odsíření teplárny T 700, na který německá strana věnovala téměř šestadvacet miliónů marek.“⁵¹ Mimo to se zde řešila i jiná témata, jako např. to, jak do té doby probíhala spolupráce při řešení problému čistoty ovzduší

---

⁴⁶ „Sdělení č. 46/1995 Sb.“, Zákony pro lidi, <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-46?text=n%C4%9Bmecko+%C5%BEivotn%C3%AD+prost%C5%99ed%C3%AD> (staženo 7. března 2021).

⁴⁷ „Sdělení č. 194/1997 Sb.“, Zákony pro lidi, <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-194?text=n%C4%9Bmecko+%C5%BEivotn%C3%AD+prost%C5%99ed%C3%AD> (staženo 7. března 2021).

⁴⁸ „E2 – MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE“, Ministerstvo životního prostředí, [https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/DC5EEA7884F86F6AC12570110041B047/\\$file/e2.htm](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/DC5EEA7884F86F6AC12570110041B047/$file/e2.htm) (staženo 29. března 2021).

⁴⁹ „Magdeburský seminář o ochraně vod“, Internationale Kommission zum Schutz der Elbe – Mezinárodní komise pro ochranu Labe, <https://www.ikse-mkol.org/cz/temata/magdebursky-seminar-o-ochrane-vod/mgs-2021/> (staženo 10. dubna 2021).

⁵⁰ „Ministryně Hubáčková jednala s německou spolkovou ministryní životního prostředí o českém předsednictví EU“, Ministerstvo životního prostředí, naposledy upravené 8. června 2022, https://www.mzp.cz/cz/news_20220608-Ministryne-Hubackova-jednala-s-nemeckou-spolkovou-ministryni-zivotniho-prostredi-o-ceskem-predsednictvi-EU (staženo 22. prosince 2022).

⁵¹ „V Chemopetrolu pokračuje česko-německý projekt“. *Deník Mostecká*, 3. prosince 1997, <https://newtonone-newtonmedia-eu.ezproxy.is.cuni.cz/cs-CZ/archive/877/article/1997SM28301D/3526204/1997-12-03/1?tab=Text&backUrl=%2Fcs-CZ%2Farchive%2F877%2Fsearch%2F3526204%2Fpage%2F1%2Ffirst> (staženo 10. dubna 2021).

v Krušných horách nebo na projektu Phare Černý trojúhelník (jeden z projektů na podporu vstupu do EU⁵²) a na dalších investičních projektech.“⁵³

Dalším důležitým milníkem bylo první zasedání společné Česko-německé komise pro hraniční vody, které proběhlo v březnu roku 1999 v Praze na základě již dříve zmíněné smlouvy z roku 1995. Důležité bylo i proto, že formálně ustanovilo dva Stálé výbory pro bavorský a saský hraniční úsek.⁵⁴ Na čem přesně každý z výborů pracuje uvedu v páté kapitole, ve které se zabývám současným stavem spolupráce.

Za jeden z největších úspěchů společné spolupráce především v 90. letech je považováno razantní zlepšení situace ovzduší v oblasti Krušných hor, což je dáno především snížením vypouštěných hodnot oxidu siřičitého o 74 procent na saské straně a o 80 procent na straně české.⁵⁵

Vzájemná česko-německá spolupráce pokračovala i po přelomu milénia. Příkladem toho je další smlouva, a to *Smlouva mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo o vzájemné pomoci při katastrofách a velkých haváriích* ze září roku 2000, která vešla v platnost o necelé tři roky později. V ní jsou za německou stranu zastoupeny jak orgány spolkové, tak zemské – tedy Bavorské a Saské státní ministerstvo vnitra. Tato smlouva se snaží výrazně usnadnit vzájemnou pomoc při všemožných katastrofách a haváriích: zcela konkretizuje společné postupy v jednotlivých situacích, přičemž se snaží smluvně zajistit i vzájemnou výměnu dat, která by mohla pomoci takovýmto haváriím předcházet.⁵⁶ K tomu bylo navíc v Bayreuthu mezi Ministerstvem vnitra České republiky a bavorským Státním ministerstvem vnitra uzavřeno o několik let

---

⁵² „Projekty na podporu vstupu do EU, projekty Phare“, Ministerstvo životního prostředí, <https://www.mzp.cz/www/dbp-web.nsf/b319c7eda90c92c241256ddb005b62e6/a66405f698e5b93cc1256dbc005a2b10?OpenDocument> (staženo 11. dubna 2021).

⁵³ Strahalová, „Česko-německá spolupráce na poli životního prostředí: Desetileté výročí“, 7.

⁵⁴ „Voda – Mezinárodní spolupráce – Hraniční vody – Německo“, Ministerstvo životního prostředí, https://www.mzp.cz/cz/nemecko_dokument (staženo 10. dubna 2021).

⁵⁵ „Gemeinsame Pressemitteilung des Bundesministeriums für Umwelt Naturschutz und Reaktorsicherheit und des Ministeriums für Umwelt der Tschechischen Republik Deutsch-tschechischer Luftreinhaltebericht zum Erzgebirge veröffentlicht“, Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und nukleare Sicherheit, naposledy upravené 30. listopadu 2004, <https://www.bmu.de/meldung/gemeinsame-pressemittelung-des-bundesministeriums-fuer-umwelt-naturschutz-und-reaktorsicherheit-und/> (staženo 11. dubna 2021).

⁵⁶ „Předpis č. 10/2003 Sb. m. s., zdroj: SBÍRKA MEZINÁRODNÍCH SMLUV ročník 2003, částka 5, ze dne 24. 1. 2003“, Právní a ekonomické nakladatelství Sagit, <https://www.sagit.cz/info/ss03010> (staženo 10. dubna 2021).

později, a to v roce 2013, ujednání k provádění této smlouvy.⁵⁷ Ve stejný den a na stejném místě bylo podepsáno stejné ujednání i se saským Státním ministerstvem vnitra.⁵⁸

Dále zasedala i Česko-německá společná komise pro životní prostředí, která funguje na základě již zmíněné dohody mezi vládami ČR a SRN z roku 1996. Jak již bylo zmíněno výše, její první zasedání proběhlo ve stejném roce v Bonnu, druhé v roce 1999 v Drážďanech a třetí rovnou v roce 2000 v Praze. V jejím rámci vznikly pracovní skupiny, přičemž jejich dosavadní výsledky byly projednávány na čtvrtém zasedání Komise v říjnu roku 2001 v Berlíně – jednalo se o tyto pracovní skupiny: *přeshraniční EIA (Environmental impact assessment, tedy vyhodnocení vlivů na životní prostředí)*⁵⁹, *ochrana přírody, ochrana ovzduší, klimatické změny*. O rok později přibyla i pracovní skupina *přeshraničních havárií, životního prostředí a energie*.⁶⁰

I nadále se každoročně scházela Mezinárodní komise pro ochranu Labe (MKOL), jejíž rozhodování bylo výrazně ovlivněno povodní, která oba státy postihla v srpnu roku 2002. Během jejího 15. zasedání v říjnu téhož roku byl ke schválení předložen *Akční program povodňové ochrany v povodí Labe*, který byl součástí již dříve zmíněného *Akčního programu Labe* na období 1996–2010, a který byl následně schválen během 16. zasedání MKOL v říjnu roku 2003 v Erfurtu. V tomto programu byly stanoveny konkrétní cíle, které měly do budoucna zamezit obdobným škodám na české i německé straně, především zdokonalením povodňového informačního systému.⁶¹ V rámci MKOL byla vytvořena i stálá pracovní skupina pro povodně. MKOL nejenom v řešení tohoto tématu spolupracovala i s odborníky pro ochranu a zlepšování jakosti vod Stálého výboru Česko-německé komise pro hraniční vody.⁶² Velkým úspěchem MKOL bylo zorganizování společného česko-německého havarijního cvičení na Labi v červnu roku 2004 také za podpory Česko-německé komise pro hraniční vody. Zúčastnily se ho především hasičské jednotky z obou stran hranice a hlavním tématem bylo „zachycení uniklé ropné látky na

---

⁵⁷ „67/2013 Sb. m. s.“, ESIPA s.r.o., <https://esipa.cz/sbirka/sbsrv.dll/sb?DR=SB&CP=2013m067> (staženo 11. dubna 2021).

⁵⁸ „66/2013 Sb. m. s.“, ESIPA s.r.o., <https://esipa.cz/sbirka/sbsrv.dll/sb?DR=SB&CP=2013m066> (staženo 11. dubna 2021).

⁵⁹ proces, jehož cílem je posouzení vlivu záměrů na životní prostředí

⁶⁰ Strahalová, „Česko-německá spolupráce na poli životního prostředí: Desetileté výročí“, 6.

⁶¹ „Akční plán povodňové ochrany v povodí Labe“, Elbe-Informationssystem, naposledy upravené 2. května 2006, <http://elise.bafg.de/servlet/is/5189/> (staženo 11. dubna 2021).

⁶² „E2 – MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE“, Ministerstvo životního prostředí, [https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/DC5EEA7884F86F6AC12570110041B047/\\$file/e2.htm](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/DC5EEA7884F86F6AC12570110041B047/$file/e2.htm) (staženo 11. dubna 2021).

hladině Labe pomocí norných stěn a následné provedení jejího sběru z hladiny vody a transport na místo zneškodnění“.⁶³

Česká republika také v lednu roku 1996 oficiálně požádala o členství v Evropské unii, načež byl o dva roky později zahájen proces intenzivního vyjednávání.⁶⁴ Země se tedy postupně na tento vstup připravovala, což se samozřejmě týkalo i přípravy v legislativě – té environmentální nevyjímaje. V tom byla Spolková republika Německo České republice důležitým partnerem. Příkladem může být např. bilaterální setkání obou ministrů životního prostředí v listopadu roku 2000 v Berlíně nebo setkání českého a bavorského ministra v květnu roku 2002, během kterých byl právě i vstup ČR do EU jedním z projednávaných témat.⁶⁵ ČR společně se SRN spolupracovalo na mnoha tzv. pilotních projektech, mezi nich patří např. čistírna odpadních vod v Děčíně, obnova stanic na měření jakosti vody v Obříství a v Zelčíně na Mělnicku (slavnostního zahájení tohoto projektu se dokonce účastnili společně český i německý ministr životního prostředí, jednalo se o obnovu po ničivých povodních v roce 2001), rekonstrukce a modernizace čistíren odpadních vod Most-Chánov a Teplice-Bystřany nebo větrný park Loučná/Wiesenthal. Na tyto a další tzv. pilotní projekty v oblasti ochrany životního prostředí bylo České republice Spolkovým ministerstvem životního prostředí, ochrany přírody a bezpečnosti reaktorů od roku 1996 do roku 2006, tedy od podepsání společné dohody, celkem poskytnuto zhruba 48 milionů eur – to hlavně ve formě přímých dotací, SRN poskytovalo ale i zvýhodněné úvěry.⁶⁶

Důležitou finanční podporu poskytovala různým přeshraničním projektům i přímo Evropská unie, i když Česká republika stále nebyla jejím členem. Jedním z nejdůležitějších takových finančních programů byl program *Phare CBC (Poland and Hungary Aid for Reconstruction of Economies Cross Border Co-operation*. Tento podpůrný program byl původně založen „k podpoře demokratických a ekonomických reforem v Polsku a Maďarsku a následně rozšířen na další transformující se země.“⁶⁷) Jeho cílem byla mj. podpora přeshraniční spolupráce, „transformačního procesu [...] a

---

⁶³ „Česko-německé havarijní cvičení na Labi dne 19. 6. 2004, Tisková informace Mezinárodní komise pro ochranu Labe“, Elbe-Informationssystem, naposledy upravené 16. června 2004, <http://elise.bafg.de/servlet/is/6313/index.html> (staženo 11. dubna 2021).

⁶⁴ Petr Rumpel, „Politika hospodářské a sociální soudržnosti Evropské unie“, in *České pohraničí: Bariéra nebo prostor zprostředkování?*, ed. Milan Jeřábek, Jaroslav Dokoupil, Tomáš Havlíček et al. (Praha: Academia, 2004), 160.

⁶⁵ Strahalová, „Česko-německá spolupráce na poli životního prostředí: Desetileté výročí“, 7.

⁶⁶ Ibid., 12-13.

⁶⁷ Rumpel, „Politika hospodářské a sociální soudržnosti Evropské unie“, 160.

usnadnění procesu integrace České republiky do Evropské unie,“ podpora hospodářského rozvoje příhraničních regionů, „překonávání problémů zatěžujících regiony na obou stranách hranic, jako jsou problémy se znečišťováním prostředí a nedostatečnou infrastrukturou [...].“ Tyto příhraniční regiony byly vymezeny v dohodě s Evropskou komisí – na české straně se jednalo především o okresy sousedící s Německem a Rakouskem, přičemž při „výrazném přeshraničním efektu“ bylo možné podpořit i okresy vzdálenější. Podpora programu Phare se v případě České republiky v roce 2000 zaměřovala na dva nejproblémovější regiony, Moravskoslezsko a Severozápad (Karlovarský a Ústecký kraj), což se týkalo především česko-německé přeshraniční environmentální spolupráce. Různé projekty PHARE probíhaly mj. v České republice dle původního plánu až do roku 2006 – pokračovaly tedy částečně i v době po vstupu republiky do Evropské unie.⁶⁸

Dalším takovým programem je INTERREG, jehož záměrem je „finančně podporovat přeshraniční, nadnárodní a mezinárodní kooperace za účelem harmonického, vyváženého a udržitelného rozvoje Společenství jako celku“, a zároveň „slouží k podpoře prostorového plánování ve sjednocující se Evropě. Důležitým bodem pro ČR bylo ale to, že se v tomto programu počítalo s „podporou přeshraniční spolupráce v členských zemích sousedících se zeměmi žádajícími o členství v EU a s podporou nejdlehlších regionů.“⁶⁹

2.4 Období po roce 2004

Vstup České republiky do Evropské unie představoval pro česko-německé vztahy další rozvoj. Ty se totiž dostaly i do multilaterální evropské roviny, ve které jsou mnohé otázky společně koordinovány. Ta je i pro environmentální vztahy vysoce důležitá, nicméně není přímým tématem mé práce, a proto se jí budu zabývat více jen tehdy, pokud zasahuje do přímých vztahů bilaterálních.

Vstupem ČR do EU se v ní oba státy staly partnery. ČR už tedy nebyla země, která by nutně potřebovala přizpůsobovat svou legislativu. Role se obrátily a SRN nyní společně s ČR pomáhala pomocí různých twinningových projektů jiným (tehdy)

---

⁶⁸ „Program Phare CBC – přeshraniční spolupráce“, *Deník veřejné správy*, 12. května 1998, <http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=14> (staženo 11. dubna 2021).

⁶⁹ Rumpel, „Politika hospodářské a sociální soudržnosti Evropské unie“, 156.

kandidátským zemím, jako např. Rumunsku.⁷⁰ Jedná se o projekty, které pomáhají implementovat evropskou legislativu v kandidátských zemích pomocí výměny tzv. know-how.⁷¹ Tyto projekty fungují na základě vysílání odborníků z veřejné správy členských zemí EU do zemí příjemců pomoci.⁷² Zde oba státy společně pracovaly jednak na projektu v rumunské Craiově, který se zaměřoval na „podporu rumunských institucí v oblasti integrované prevence znečištění“, a také na projektu, který obecně pomáhal při místní implementaci evropské environmentální legislativy pro možnost budoucího členství v EU.⁷³

Symbolickou skutečností bylo i to, že právě v roce 2004 byl do Evropského parlamentu za německé Zelené zvolen Milan Horáček, německý politik českého původu, který od roku 1991 vedl českou pobočku Nadace Heinricha Bölla.⁷⁴ Tato německá nadace dodnes funguje jako tzv. zelený think-tank.⁷⁵ Jeho zvolení pomohlo institucionalizaci spolupráce českých a německých Zelených.⁷⁶

Pro česko-německé vztahy v rámci EU byl důležitý především rok 2007, resp. jeho první polovina, kdy její Radě předsedalo právě Německo. Jedním z jeho cílů bylo dosažení shody mezi členskými státy EU po roce 2012, kdy měla vypršet platnost Kjótského protokolu.⁷⁷ V této mezinárodní smlouvě k Rámcové úmluvě OSN o klimatických změnách se průmyslové země zavázaly snížit své celkové emise skleníkových plynů v období mezi lety 2008 a 2012 o nejméně 5 procent.⁷⁸ Zároveň měla v této době Česká republika ministra životního prostředí ze Strany zelených, Martina Bursíka, což jistě napomáhalo jisté nakloněnosti tohoto resortu německým cílům a zároveň i tomu, že čeští a němečtí Zelení mohli začít více spolupracovat a česká

---

⁷⁰ Strahalová, „Česko-německá spolupráce na poli životního prostředí: Desetileté výročí“, 4.

⁷¹ „Twinningové projekty“, Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky, <https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/medzinarodna-spolupraca/europska-unia/twinningove-projekty/> (staženo 10. července 2021).

⁷² Karel Vančura (oddělení dvoustranné spolupráce MŽP), v osobním rozhovoru s autorem, 29. července 2022 (nepublikované interview).

⁷³ Strahalová, „Česko-německá spolupráce na poli životního prostředí: Desetileté výročí“, 11-12.

⁷⁴ Anastasia Surkov, „Depositum Milan Horáček“, Heinrich-Böll-Stiftung, naposledy upravené 28. března 2018, <https://www.boell.de/de/2018/03/28/depositum-milan-horacek> (staženo 11. dubna 2021).

⁷⁵ „Kdo jsme“, Heinrich-Böll-Stiftung Praha, <https://cz.boell.org/cs/kdo-jsme> (staženo 11. dubna 2021).

⁷⁶ Vladimír Handl, „Kapitola 6: Spolková republika Německo v české zahraniční politice“, in *Česká zahraniční politika v roce 2008: Analýza ÚM*, ed. Michal Kořan (Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009), 150, <https://www.dokumenty-ir.cz/CZP/2009/Kapitola%206%20N%C4%9Bmecko.pdf> (staženo 11. dubna 2021).

⁷⁷ Václav Štěrba, „Německé předsednictví Evropské unie“, *Vybraná témata* 3/2007, 5.

⁷⁸ „Kjótský protokol k rámcové úmluvě organizace spojených národů o změně klimatu“, Ministerstvo životního prostředí ČR, [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/kjotsky_protokol/\\$FILE/OMV-cesky_protokol-20081120.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/kjotsky_protokol/$FILE/OMV-cesky_protokol-20081120.pdf) (staženo 25. května 2022).

environmentální politika mohla být dost ambiciózní. Příkladem může být další twinningový projekt v Srbsku v roce 2009, jehož tématem bylo místní řízení kvality ovzduší a v němž nyní německá strana dokonce figurovala jako juniorní partner české strany.⁷⁹

V rámci Česko-německé společné komise pro životní prostředí i nadále působily pracovní skupiny, v roce 2006 se jednalo o tyto skupiny: *Životní prostředí a energie, Ochrana přírody, pro realizaci Úmluvy EHK OSN o průmyslových haváriích a Přeshraniční ochrana čistoty ovzduší*.⁸⁰ Činnosti těchto jednotlivých skupin jsou především apolitické, příkladem může být pracovní skupina *Přeshraniční ochrana čistoty ovzduší*, ve které jsou zastoupeni představitelé Spolkového úřadu pro životní prostředí (*Umweltbundesamt*), bavorského Státního ministerstva životního prostředí zdraví a ochrany spotřebitele, saského Státního ministerstva životního prostředí a zemědělství a z Ministerstva životního prostředí ČR a Českého hydrometeorologického ústavu – mimo to se za českou stranu od roku 2003 účastní i zástupci příslušných krajských úřadů, čímž je reprezentována dotčená lokální úroveň. Jejím cílem je vzájemná výměna informací o stavu ovzduší, a to především v historicky nejvíce zasažené oblasti Krušných hor. Na příkladu této pracovní skupiny je tedy vidět, že ke spolupráci je přizváno opravdu široké spektrum institucí, a to nejenom těch ryze vládních (v Německu spolkových i zemských), ale i vysoce odborných.⁸¹

V pozdějších letech ztrácela česká Strana zelených na významu a mj. i proto se nová environmentální agenda částečně z české politiky vytrácela. To se potvrzovalo i ve vztazích s Německem, kdy docházelo spíše k naplňování dlouhodobé agendy než k prosazování nové. Jedním z dlouhodobých témat se stala otázka jezu na Labi v Děčíně, na kterém měla česká strana zájem z důvodu prodloužení jeho splavnosti a se kterým nesouhlasily ekologické organizace stejně tak jako saská vláda.⁸²

---

⁷⁹ Vladimír Handl, „Kapitola 6: Spolková republika Německo v české zahraniční politice“, in *Česká zahraniční politika v roce 2009: Analýza ÚM*, ed. Michal Kořan (Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2010), 141, <https://www.dokumenty-iir.cz/CZP/2010/Kapitola%206%20N%C4%9Bmecko.pdf> (staženo 11. dubna 2021).

⁸⁰ Strahalová, „Česko-německá spolupráce na poli životního prostředí: Desetileté výročí“, 7.

⁸¹ *Ibid.*, 8.

⁸² Vladimír Handl, „Kapitola 5: Spolková republika Německo v české zahraniční politice“, in *Česká zahraniční politika v roce 2012: Analýza ÚM*, ed. Michal Kořan (Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2013), 96, <https://www.dokumenty-iir.cz/CZP/2013/Kapitola%205%20N%C4%9Bmecko.pdf> (staženo 11. dubna 2021).

Zároveň je vidět i to, že již dlouho nebyla s Německem uzavřena nějaká důležitější environmentální smlouva. To potvrzuje i jedna z mála v poslední době vzniklých dohod, tedy dodatková mezivládní dohoda z roku 2017, která věcně upravuje dohodu mezi vládou ČSSR a NDR z roku 1961 týkající se výstavby a provozu nádrže v údolí potoka Flöha u Rauschenbachu.⁸³

3. Česko-německý strategický dialog

Zásadním přelomem v institucionalizaci česko-německé spolupráce obecně by mohl být právě vznik Strategického dialogu mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo v roce 2015. Ten za českou stranu koordinuje Ministerstvo zahraničních věcí ČR, přičemž za jednotlivá témata jsou v rámci jednotlivých pracovních skupin zodpovědná příslušná ministerstva. V gesci Ministerstva životního prostředí ČR jsou nyní dvě pracovní skupiny – „Ochrana životního prostředí“ a „Klima a energetika“, přičemž pracovní skupina „Klima a energetika“ přibyla až později v rámci nového pracovního plánu – původně bylo obojí součástí jedné pracovní skupiny. Celková koordinace probíhá na úrovni velvyslanců. Je to platforma, v níž jednotlivé rezorty reprezentují své bilaterální aktivity se Spolkovou republikou. Jednání probíhají zpravidla střídavě v ČR a Německu.⁸⁴ Jeho vznik iniciovala česká strana, a to právě z důvodu zintenzivnění česko-německé mezivládní spolupráce. Tuto iniciativu oznámil tehdejší český premiér Bohuslav Sobotka během své první návštěvy Německa v úřadu, v březnu roku 2014.⁸⁵

Během vytváření Strategického dialogu se obě strany shodly na tématech, kterým se budou věnovat. Vznikly jednotlivé pracovní skupiny, které mají v gesci příslušná ministerstva.⁸⁶

Tato spolupráce vznikla celkem rychle, za což patří dík silným osobním vazbám Sobotkových odborníků na zahraniční politiku a poradnímu týmu Úřadu vlády. Hlavní poradce Bohuslava Sobotky, bývalý premiér a tehdejší Evropský komisař Vladimír Špidla, měl dlouhodobé vztahy s německými sociálními demokraty, úzce totiž

---

⁸³ „Sdělení č. 69/2017 Sb. m. s.“, *Zákony pro lidi*, <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2017-69> (staženo 11 dubna 2021).

⁸⁴ Karel Vančura (oddělení dvoustranné spolupráce MŽP), v osobním rozhovoru s autorem, 29. července 2022 (nepublikované interview).

⁸⁵ Petr Fiala a Adéla Kadlecová, „Contemporary Issues in Czech-German Diplomatic Relations“, 53.

⁸⁶ *Ibid.*

spolupracoval s německou sociálnědemokratickou Nadací Friedricha Eberta a také zastával post viceprezidenta Strany evropských socialistů.⁸⁷

Každé (většinou) 2–3 roky je připravován pracovní program Strategického dialogu, ve kterém jsou zaneseny společné cíle v rámci jednotlivých pracovních skupin, kterých je celkem 11. Nejnovější pracovní program na období 2022–2024 byl podepsán českým ministrem zahraničí Janem Lipavským a jeho německou kolegyní Annalenu Baerbock 26. července 2022 v Praze. Oproti programu na předchozí období, tedy z let 2019–2021, ve kterém se environmentálními tématům věnovala pouze pracovní skupina „Ochrana životního prostředí a klimatu“ a obsahovala jen dva celkem vágní body, a to „setkávání ministrů životního prostředí“ a „každoroční zasedání Česko-německé komise pro životní prostředí“, se tento nový program otázkám ochrany životního prostředí a klimatu věnuje více. Tato témata se, jak již bylo zmíněno, rozdělila do samostatných pracovních skupin „Ochrana životního prostředí“ a „Klima a energetika“. V programu se mluví o spolupráci v rámci českého předsednictví v Radě EU, opět o každoročním zasedání Komise pro životní prostředí, „spolupráci v rámci projektů podpořených z programu EURENI (Evropská iniciativa na ochranu životního prostředí) a dalších projektů“, spolupráci v rámci koordinace mezinárodního vyjednávání v souvislosti se změnou klimatu a také o pokračující spolupráci národních parků Šumava / Bavorský les a České Švýcarsko / Saské Švýcarsko. V oblasti energetické politiky se mluví o potřebě přechodu na obnovitelné zdroje energie, a to i z důvodu války na Ukrajině a s ní spojené energetické soběstačnosti. Dále je např. zmíněna pokračující spolupráce v oblasti evropské klimatické politiky, společná koordinace a výměna informací v transformaci teplárenského sektoru, spolupráce na posílení kapacit LNG terminálů a potřeba „rozvíjet reakce na bezpečnostní rizika související s klimatem v rámci EU v úzké spolupráci s ESVC, NATO, OBSE, příslušnými agenturami OSN a dalšími partnery.“ Tím se ukazuje, že environmentální témata dostávají v rámci česko-německé spolupráce opět více prostoru.⁸⁸

---

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ Karel Vančura (oddělení dvoustranné spolupráce MŽP), v osobním rozhovoru s autorem, 29. července 2022 (nepublikované interview).

4. Současný stav spolupráce a výhled do budoucna

4.1 Kompatibilita vzájemné spolupráce

Česko-německá spolupráce v oblasti ochrany životního prostředí dnes funguje na mnoha různých platformách. Od roku 2015 funguje navíc již zmíněná platforma Česko-německého strategického dialogu, která navazuje na spolupráci v jednotlivých oblastech.

Co se týče tematiky hraničních vod, tak se již každoročně setkává Česko-německá komise pro hraniční vody, jejíž součástí je Stálý výbor Bavorsko a Stálý výbor Sasko. Zatím poslední zasedání Komise proběhlo ve dnech 18. – 19. října 2022 v bavorském Pasově. Také poslední, 24. zasedání Stálého výboru Sasko této komise, proběhlo mezi 8. a 10. červnem 2022 v Turnově. Naopak zasedání Stálého výboru Bavorsko se uskutečnilo mezi 25. a 27. dubnem 2022 v Rožmitále pod Třemšínem.⁸⁹ Jejich úkoly jsou vcelku podobné – oba stálé výbory se zabývají především protipovodňovou ochranou, ochranou a vylepšením jakosti pohraničních vod, hlášením v případě havarijního znečištění apod., přičemž ten bavorský má za cíl mj. i ochranu perlorodky říční a velevruba tupého.⁹⁰ V poslední době se dle stránek Ministerstva životního prostředí ČR na česko-německých hraničních vodách řeší hned několik projektů. V rámci Stálého výboru Bavorsko je to především problematika výskytu rtuti v plaveninách Ohře a Reslavy (což je její přítok), na kterou navazuje společný přeshraniční projekt „Opatření na vodních tocích Kössein a Reslavě pro zmírnění problematiky rtuti na vodní nádrži Skalka“, který byl financován v rámci Programu přeshraniční spolupráce „Česká republika – Svobodný stát Bavorsko Cíl EÚS 2014–2020“, a který byl dokončen k 31. prosinci 2021.⁹¹ Existuje i skupina pro ochranu perlorodky říční a velevruba tupého, která se pravidelně setkává. V této skupině jsou zastoupeny jak vládní, tak mimovládní struktury a nejnovějším vývojem této pracovní skupiny, který se mi podařilo dohledat, je její 17. jednání v prosinci 2018, během kterého se mj. „obě strany navzájem informovaly o svých aktivitách v projektu financovaném EU „Posilování populací perlorodky říční v lokalitách soustavy Natura 2000 v Zeleném pásu Bavorsko – Česko“, který mimo jiné

---

⁸⁹ „Hraniční vody – Německo“, Ministerstvo životního prostředí, https://www.mzp.cz/cz/nemecko_dokument (staženo 16. prosince 2022).

⁹⁰ „Voda – Mezinárodní spolupráce – Hraniční vody – Německo“, Ministerstvo životního prostředí, https://www.mzp.cz/cz/nemecko_dokument (staženo 10. dubna 2021).

⁹¹ „Aktuálně řešené projekty na česko-německých hraničních vodách“, Ministerstvo životního prostředí, https://www.mzp.cz/cz/resene_projekty_cesko_nemecke_vody (staženo 12. prosince 2022).

zahrnuje zřízení nové bavorské odchovné stanice pro perlorodku na Huschermühle.⁹² Stálý výbor Sasko se v poslední době také zabývá otázkou udržitelného využívání zdrojů podzemních vod – má za cíl odvodit doporučení pro vodárenské společnosti.⁹³

Jednou z nejnovějších událostí v česko-německé environmentální spolupráci je společná konference *Pathways into a Sustainable Future*, tedy Cesty k udržitelné budoucnosti, která se konala v září 2021 v Národní technické knihovně v Praze. Té se účastnili vědci, ekonomové a politici z České republiky a Svobodných států Sasko a Bavorsko. Stěžejními tématy této konference byla např. kvalita vody a ovzduší, lidské zdraví, obaly, Zelená dohoda pro Evropu (tzv. Green Deal), změna klimatu atd.⁹⁴

Zásadní změnou v česko-německé spolupráci v oblasti ochrany životního prostředí a klimatu je přerozdělení těchto kompetencí na německé straně po volbách do spolkového sněmu v roce 2021. Nově jsou tato témata v gesci tří spolkových ministerstev – Ministerstva hospodářství a ochrany klimatu; Ministerstva životního prostředí, ochrany přírody, jaderné bezpečnosti a ochrany spotřebitele a Ministerstva výživy a zemědělství (i zde je jedním z výslovných hlavních bodů činnosti ochrana klimatu). Pro českou stranu důležitá i jednotlivá zemská ministerstva (především ta saská a bavorská), která se těmito tématy zabývají. Zároveň jsou tyto kompetence svým způsobem na německé straně i v gesci Spolkového ministerstva zahraničí, a to vytvořením pozice Státní tajemnice a pověřenkyně pro mezinárodní klimatickou politiku, kterou zastává Jennifer Lee Morgan, která dříve vedla organizaci Greenpeace International.

Naopak na české straně jsou tato témata i nadále především v gesci Ministerstva životního prostředí ČR. Toto pro české ministerstvo znamená potřebu komunikace s více partnery najednou a zároveň to částečně prohlubuje vzájemnou asymetrii, alespoň co se této problematiky týče – česká strana totiž nemůže té německé zcela konkurovat jak z kapacitních, tak z finančních důvodů.⁹⁵ Výjimkou je ale Ministerstvo zahraničních věcí

---

⁹² „P R O T O K O L o 22. zasedání Česko-německé komise pro hraniční vody, které se konalo v Oberwiesenthalu na Fichtelbergu ve Spolkové republice Německo ve dnech 10. a 11. října 2019“, Ministerstvo životního prostředí, [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/nemecko_dokument/\\$FILE/OOV-Protokol_o_22_zasedani-20201005.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/nemecko_dokument/$FILE/OOV-Protokol_o_22_zasedani-20201005.pdf) (staženo 11. dubna 2021).

⁹³ „Aktuálně řešené projekty na česko-německých hraničních vodách“, Ministerstvo životního prostředí.

⁹⁴ „Česko-německá konference bude hledat společná řešení v ochraně klimatu“, Ministerstvo životního prostředí, https://www.mzp.cz/cz/news_20210831-Cesko-nemecka-konference-bude-hledat-spolecna-reseni-v-ochrane-klimatu (staženo 15. září 2021).

⁹⁵ Karel Vančura (oddělení dvoustranné spolupráce MŽP), v osobním rozhovoru s autorem, 29. července 2022 (nepublikované interview).

ČR, které si nově od roku 2020 také přibralo agendu ochrany klimatu – vytvořilo vnitrorezortní Task Force pro klima a bezpečnost, jehož cílem je mj. „postupně zapojit do jeho práce i další rezorty a akademickou sféru a podílí se na klimatické diplomacii.“⁹⁶

Mimo jiné pravidelně probíhají i tzv. „Salongespräche“ – setkání referentů všech resortů pro německy mluvící země se zástupci příslušných ambasad, které se uskutečňuje obvykle dvakrát ročně. Tato setkání hostí vždy jedna z ambasad.⁹⁷

V červnu roku 2022 proběhlo také jednání ministryň životního prostředí České a Spolkové republiky. Česká ministryně Hubáčková byla pozvána do sasko-anhaltské Desavy, rodného města její německé kolegyně Steffi Lemke. Hlavním tématem bylo především české předsednictví v Radě Evropské unie, resp. hlavně to, jak v jeho rámci obě země mohou spolupracovat. Dále byla probírána např. problematika sucha a řešení ochrany klimatu.⁹⁸ Německá strana navíc českou stranu informovala o spuštění projektu „Elbe lebt“.⁹⁹

České předsednictví v Radě Evropské unie v druhé polovině roku 2022 si dalo za cíl pět základních pilířů: „Zvládnutí uprchlické krize a poválečná obnova Ukrajiny“, „Energetická bezpečnost“, „Posílení evropských obranných kapacit a bezpečnost kybernetického prostoru“, „Strategická odolnost evropské ekonomiky“ a „Odolnost demokratických institucí“. Jak je z názvů vidět, jednotlivým tématům dominuje ruská válečná agrese na Ukrajině. Můžeme ale také vidět, že ani jeden z pilířů se minimálně v názvu výslovně nevěnuje otázkám ochrany životního prostředí či změně klimatu. Nicméně tato témata i tak v jednotlivých pilířích svou roli hrají, např. v rámci pilíře „Energetická bezpečnost“ se mluví mj. o energetických úsporách a o zrychlení přechodu

---

⁹⁶ „Klima a bezpečnost“, Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, naposledy upravené 23. října 2020, https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/klimaticka_diplomacie/klima_a_bezpecnost/index.html (staženo 22. prosince 2022).

⁹⁷ Vančura, v osobním rozhovoru s autorem.

⁹⁸ „Ministryně Hubáčková jednala s německou spolkovou ministryní životního prostředí o českém předsednictví EU“, Kurzy.cz, 8. června 2022, <https://www.kurzy.cz/zpravy/655824-ministryne-hubackova-jednala-s-nemeckou-spolkovou-ministryni-zivotniho-prostredi-o-ceskem/> (staženo 22. prosince 2022).

⁹⁹ Vančura, v osobním rozhovoru s autorem.

na obnovitelné zdroje energie.¹⁰⁰ V rámci českého předsednictví se v červenci v Praze uskutečnilo i neformální zasedání ministrů životního prostředí zemí EU.¹⁰¹

Tématem, které Česká republika nejenom v rámci svého předsednictví silně prosazuje, je vodík. Je zde snaha o přechod na něj od zemního plynu v rámci dekarbonizace průmyslu EU (nicméně nejenom z ekologických, ale i z pragmatických důvodů – pro odříznutí se od Ruské federace) pomocí „ambiciózního plánu rozvoje vodíkové infrastruktury, skladování a terminálů.“ Základem dekarbonizace evropského průmyslu je balíček *Fit for 55*.¹⁰²

Zásadní informací z roku 2022 je, že přes český parlament neprošla plánovaná Dohoda o splavnosti Labe. Ta byla na 50 let pozastavena z environmentálních důvodů – byl „zabrán“ břeh půdy.¹⁰³

V červenci roku 2022 se setkal také český premiér Petr Fiala s jeho bavorským protějškem Markusem Söderem. Hlavními tématy byla také energetická krize způsobená ruskou válečnou agresí na Ukrajině, přičemž obě strany opět zdůraznily důležitost vodíku do budoucna a domluvily se na „zvýšení vodíkových potenciálů obou zemí.“ Jisté neshody však nadále panovaly s plány České republiky na možné uložení radioaktivního odpadu z českých jaderných elektráren v blízkosti hranic s Bavorskem.¹⁰⁴

Vzájemná spolupráce probíhá nadále i na lokální úrovni. Příkladem může být kůrovcová kalamita v Českosaském Švýcarsku, kde německá strana zaplatila vytěžení stromů v údolí, kterým teče potok, v jehož středu prochází státní hranice. Důvodem byl však mj. provoz turistických lodí z německé strany.¹⁰⁵

Dalším příkladem ze stejné oblasti byl rozsáhlý požár národního parku v létě roku 2022. Ten se z české strany rozšířil i do Německa, přičemž oblast navštívila jak česká ministryně životního prostředí Hubáčková, tak saský ministr vnitra Armin Schuster,

---

¹⁰⁰ „Priority“, České předsednictví v Radě Evropské unie, <https://czech-presidency.consilium.europa.eu/cs/program/priority/> (staženo 22. prosince 2022).

¹⁰¹ „28. týden v EU (11. července – 18. července), Vláda České republiky, 11. července 2022, <https://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=197877&tmplid=50> (staženo 22. prosince 2022).

¹⁰² „Priority“, České předsednictví v Radě Evropské unie.

¹⁰³ Vančura, v osobním rozhovoru s autorem.

¹⁰⁴ „Bavorsko zvýší kapacitu ropovodu TAL, oznámil Fiala. Do Česka vede ropu z Itálie“, iDNES.cz, naposledy upravené 14. července 2022, https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/petr-fiala-bavorsky-premier-markus-soder.A220714_135430_domaci_knn (staženo 25. září 2022).

¹⁰⁵ Vančura, v osobním rozhovoru s autorem.

který ocenil dobrou přeshraniční spolupráci a zajistil např. určení kontaktních osob pro ještě lepší výměnu informací ohledně zásahu hasičských sborů.¹⁰⁶

Zároveň se konaly již tradiční události, jako např. již devátá konference Životní prostředí pro Evropu, kterou, jak jsem již zmínil, poprvé inicioval v roce 1991 na zámku v Dobříši tehdejší československý ministr Vavroušek.¹⁰⁷ Ta se konala v říjnu 2022, a to v rámci českého předsednictví v Radě EU.¹⁰⁸

Spolupráce samozřejmě i nadále funguje na lokální úrovni. Ve spolupráci se Saskem je pozornost věnována zejména podpoře tetřívka obecného, sýčka obecného či vlka. Ministerstvo životního prostředí ČR také ve spolupráci s Agenturou ochrany přírody a krajiny připravuje vyhlášení Ptačí oblasti Západní Krušné hory. I nadále se vyměňují informace ohledně kvality ovzduší, a to z důvodu stále se objevujících zápachových epizod v příhraniční oblasti. Ve spolupráci s Bavorskem probíhá např. řada bilaterálních projektů v rámci programů LIFE a INTERREG, dochází ke sjednocování přístupů péče o území národních parků Šumava a Bavorský les a spolupracuje se na ochraně rysa ostrovida.¹⁰⁹

4.2 Vzájemná nekompatibilita, která neovlivňuje spolupráci

Mezi oběma zeměmi i nadále existuje a asi bude existovat velký názorový diskurz týkající se jaderné energetiky. Česká vláda nadále usiluje (a opoziční strany toto povětšinou nerozporují) o dobudování jaderné elektrárny Dukovany, přičemž hlavní rozepří na české politické scéně byla především případná účast ruských firem na této stavbě, nikoliv její ekologický dopad. Naopak v Německu již dlouhodobě (a především po již zmíněné havárii v japonské Fukušimě v roce 2011) existuje politická i společenská shoda na postupném uzavírání jaderných elektráren, přičemž poslední jaderná elektrárna měla být

---

¹⁰⁶ Alexandr Vanžura, „Saský ministr vnitra Schuster ve Hřensku: Spolupráci musíme prohloubit“, *Děčínský Deník*, 28. července 2022, https://decinsky.denik.cz/zpravy_region/sasky-ministr-vnitra-schuster-ve-hrensku-spolupraci-musime-prohloubit-20220728.html (staženo 25. září 2022).

¹⁰⁷ „30 let od konference Životní prostředí pro Evropu je českým přínosem Evropě“, Ministerstvo zahraničních věcí ČR, [https://www.mzv.cz/ekonomika/cz/mnohostranna_ekonomicka_spoluprace/x30 let od konference zivotni_prostredi.html](https://www.mzv.cz/ekonomika/cz/mnohostranna_ekonomicka_spoluprace/x30 лет od konference zivotni_prostredi.html) (staženo 28. května 2022).

¹⁰⁸ „9. ministerská konference procesu Životní prostředí pro Evropu“, České předsednictví v Radě Evropské unie, <https://czech-presidency.consilium.europa.eu/cs/akce/9-ministerska-konference-procesu-zivotni-prostredi-pro-evropu/> (staženo 16. prosince 2022).

¹⁰⁹ Vanžura, v osobním rozhovoru s autorem.

uzavřena v roce 2022 na základě tzv. „Atomového zákona“.¹¹⁰ Nicméně s ruským útokem na Ukrajinu a evropskou energetickou krizí se situace opět změnila a Německo ponechalo tři jaderné elektrárny v provozu do dubna roku 2023.¹¹¹

Česká republika mluvila např. v rámci programu předsednictví o jaderné energetice jako o té, která hraje „roli v zajištění energetické bezpečnosti EU a plnění klimatických cílů EU,“ v čemž se shoduje např. s přístupem Francie.¹¹²

4.3 Vzájemná nekompatibilita a narážení na limity

Česko-německá environmentální spolupráce naráží na své limity v tom, jaký význam mají environmentální témata především v politice, ale částečně také v obou společnostech.

Rok 2021 znamenal v česko-německé environmentální politice alespoň částečný přelom, a to z důvodu konání nejdůležitějších voleb v obou zemích. V Německu proběhly na konci září volby do Spolkového sněmu a v České republice na začátku října volby do Poslanecké sněmovny. Do německé vlády se dostali Zelení, což německý akcent na environmentální politiku posílilo.

Zásadním rozdílem, který ale není až tak překvapivý vzhledem k historickému vývoji v obou zemích, je míra výskytu tématu ochrany životního prostředí ve volebních programech, resp. v předvolebních kampaních. V Německu se jednalo o jedno z cílových témat – ochrana klimatu, dosažení uhlíkové neutrality apod. jsou pojmy, kterých si bylo možné v kampani všimnout na první pohled. Ochrana životního prostředí a klimatu dokonce byla na začátku září, tedy v posledních týdnech volební kampaně, pro Němce nejdůležitějším politickým tématem.¹¹³ Naopak v české politické kampani se téma ochrany životního prostředí a klimatu sice vyskytovalo, nicméně ne na předních příčkách.

---

¹¹⁰ „Kernkraftwerke in Deutschland“, Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und nukleare Sicherheit, <https://www.bmu.de/themen/atomenergie-strahlenschutz/nukleare-sicherheit/aufsicht-ueber-kernkraftwerke/kernkraftwerke-in-deutschland> (staženo 10. července 2021).

¹¹¹ „Der Atomausstieg in Deutschland“, Bundesamt für die Sicherheit der nuklearen Entsorgung, naposledy upravené 11. listopadu 2022, https://www.base.bund.de/DE/themen/kt/ausstieg-atomkraft/ausstieg_node.html (staženo 16. prosince 2022).

¹¹² „Priority“, České předsednictví v Radě Evropské unie.

¹¹³ „SPD auch im ARD-Deutschlandtrend stärkste Kraft“, Zeit Online, 2. září 2021, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2021-09/spd-umfragewerte-ard-deutschlandtrend-cdu-rekordtief-bundestagswahl> (staženo 15. září 2021).

Např. v tehdejšímu programu německé SPD se mluvilo o klimatické změně hned na úvodní straně.¹¹⁴ Stejně tomu bylo i v programu FDP¹¹⁵ a samozřejmě německých Zelených.¹¹⁶

V programu koalice SPOLU byla sice ochrana životního prostředí hned druhou prioritou¹¹⁷, nicméně celkově nebyla v kampani viditelná na prvních příčkách. Zároveň je součástí přímo této priority jasná podpora jaderné energetiky. Koalice Pirátů a Starostů se ve svém programu ochraně životního prostředí také věnovala, nicméně opět ne hned na prvních příčkách¹¹⁸, např. v úvodu programu, jako tomu bylo u německých stran. Bude tedy zajímavé sledovat, jak se vzájemná bilaterální spolupráce bude vyvíjet.

Vývoj veřejného mínění v obou zemích by v budoucnosti také mohl hrát zásadnější roli. Postoj většinové německé společnosti je v posledních letech konstantně nakloněn ochraně životního prostředí a klimatu. V posledních letech se v tomto ani česká společnost velice neliší – v ní je na tuto problematiku také nahlíženo s vážností, jak dokládá např. průzkum Českého rozhlasu a agentur PAQ Research a CCVM v roce 2020 – ten ukázal, že 86 procent Čechů věří, že změna klimatu ovlivní svět a že 63 procent Čechů si myslí, že je třeba ji řešit co nejdříve. Zásadnějším zjištěním tohoto výzkumu může být i to, že se zde nejedná o střet generací, že se v praxi o změnu klimatu zajímají všechny věkové skupiny bez zásadnějšího rozdílu.¹¹⁹ Mnoho Čechů totiž již pociťuje konkrétní projevy klimatické změny, jako je např. sucho (velkým tématem léta roku 2021 bylo také ničivé tornádo na jižní Moravě). Toto ale, jak již bylo zmíněno, zatím adekvátním způsobem české politické strany na rozdíl od těch německých (a to zdaleka ne jenom Zelených) neakcentují – to by se ale do budoucna jistě mohlo změnit, a i česká

---

¹¹⁴ „Unser Zukunftsprogramm“, SPD, 7. července 2021, https://www.spd.de/fileadmin/Dokumente/Beschluesse/Programm/WP_Kurz_16Seiten_A5_RZ_Final_Ansicht_01.pdf (staženo 20. dubna 2023).

¹¹⁵ „Wahlprogramm der Freien Demokraten“, Freie Demokraten, 14.–16. května 2021, https://www.fdp.de/sites/default/files/2021-06/FDP_Programm_Bundestagswahl2021_1.pdf (staženo 20. dubna 2023).

¹¹⁶ „Bundestagswahlprogramm 2021“, BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN, 11.–13. června 2021, https://cms.gruene.de/uploads/documents/Wahlprogramm-DIE-GRUENEN-Bundestagswahl-2021_barrierefrei.pdf (staženo 20. dubna 2023).

¹¹⁷ „Volební program“, SPOLU, <https://www.spolu21.cz/assets/documents/program/program.pdf> (staženo 20. dubna 2023).

¹¹⁸ „Volební program pro parlamentní volby 2021“, Piráti a Starostové, 16. července 2021, https://www.piratiastarostove.cz/documents/70/PIR%C3%81TI_A_STAROSTOV%C3%89_VOLEBN%C3%8D_PROGRAM.pdf (staženo 20. dubna 2023).

¹¹⁹ Nela Krawieciová, Michal Kašpárek a Kristína Zákopčanová, „Rozdělení klimatem: Češi se nejvíce bojí sucha a migrace. Stále ale doufají, že jim se změny vyhnou“, *iRozhlas*, 12. května 2021, https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/zmena-klimatu-sucho-migrace-vyzkum-rozdeleni-svobodou-datova-zurnalistika-cesky_2105120534_nkr (staženo 10. července 2021).

zahraniční politika by se tedy mohla více přiblížit té německé, a tudíž by se vzájemná spolupráce v oblasti ochrany životního prostředí mohla zintenzivnit.

Pro srovnání nejnovějších společenských trendů v Německu a České republice mohou posloužit průzkumy veřejného mínění Eurobarometer, které jsou prováděny pod záštitou Evropské komise. Například Eurobarometer 513 z roku 2021, který se občanů EU dotazoval mezi březnem a dubnem roku 2021, se zaměřoval na téma klimatické změny. Z výsledků můžeme vyčíst, že téma klimatické krize a s ním související otázky jsou sice povětšinou pro Němce důležitější než pro Čechy, nicméně v evropském srovnání není tento rozdíl tak velký. Např. v první otázce na to, co obyvatelé daných zemí považují za nejvážnější problém, kterému svět čelí, byla nejčastější odpovědí obyvatel Německa právě klimatická krize (28 % odpovědí), přičemž u obyvatel ČR to bylo šíření infekčních chorob (15 % odpovědí) – nicméně zde je nutné zdůraznit to, že šlo jen o ty nejčastější odpovědi. Velmi rozdílné byly odpovědi na otázku, jestli se daná tázaná osoba sama v posledních šesti měsících nějakým způsobem osobně podílela na boji proti klimatické změně – zde odpovědělo 79 % Němců, že ano (čímž se umístili na 2. místě v rámci EU), přičemž u Čechů to bylo pouze 50 %. Obyvatelé obou států se naopak názorově celkem shodují v tom, jestli omezení importu fosilních paliv ze zemí mimo EU zvýší energetickou bezpečnost a bude pro Evropskou unii prospěšné – toto si myslí jen 66 % Němců a 64 % Čechů, přičemž je nutné podotknout, že výsledky by se nyní s ohledem na ruskou agresi na Ukrajině a z ní vyplívající energetickou krize pravděpodobně velmi lišily. V ostatních otázkách, jako např. v názoru na to, jestli by nové čisté technologie mohly v EU vytvořit nová pracovní místa nebo jestli by čisté energie měly dostávat větší finanční podporu, se obyvatelé obou států v názorech příliš nelišili – v obou případech patřili čeští a němečtí respondenti spíše k těm skeptičtějším. Naopak v otázce, jak důležité je pro respondenty to, že by vlády jednotlivých států do roku 2030 nastavily ambiciózní klimatické cíle co se týče objemu obnovitelných zdrojů, byli opět němečtí respondenti více u evropského průměru (88 % pro) a naopak čeští na zadních příčkách (81 % pro).¹²⁰

---

¹²⁰ European Commission, *Special Barometer 513: Climate Change* (European Commission: City of Brussels, 2021), 15–28, <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2273> (staženo 28. prosince 2022).

Je tedy vidět, že obyvatelé České republiky i Německa si nejsou, co se názorů na změnu klimatu a ochranu životního prostředí týče, tak moc vzdálení. Nicméně dílčí rozdíly v důležitosti jednotlivých témat vysledovat lze.

Pro obyvatele Německa představovaly především ničivé povodně na jihozápadě země v létě roku 2021 také jakési potvrzení důležitosti ochrany životního prostředí a klimatu. Tato katastrofa potvrdila i to, že většina Němců vidí v oblasti ochrany klimatu jasnou potřebu konat. I zde se, podobně jako v českém případě, zásadním způsobem názory neliší napříč věkovými skupinami či mezi starými a novými spolkovými zeměmi.¹²¹

Závěr

Jak jsme mohli vidět, česko-německá spolupráce v oblasti ochrany životního prostředí a změny klimatu je vysoce plodná. Ta se vyvinula především od začátku 90. let, a to na základě několika dvoustranných smluv a dohod. Příkladem může být razantní zlepšení životního prostředí tzv. Černého trojúhelníku, území, které bylo na počátku 90. let jedním z nejznečištěnějších v Evropě. V počátcích spolupráce byla pro Československo, resp. Českou republiku stěžejní německá pomoc v jednotlivých projektech, jako např. v odsířování uhelných elektráren.

Částečně se potvrdil se koncept *transakcionalismu* Karla W. Deutsche. Především od přelomu 80. a 90. let 20. století se totiž česko-německé vztahy začaly vyvíjet obrovským tempem, a to především z již zmíněných důvodů postupného překonávání vzájemných asymetrií. Ukazuje se, že zintenzivnění vzájemných kontaktů a také společné zájmy (obecné zlepšení kvality životního prostředí v obou státech a ve společném pohraničí) nahrává vzájemné spolupráci, která má možnost se zintenzivňovat. Hranice se tedy stává místem spolupráce.

Co se týče spolupráce v oblasti ochrany životního prostředí, tak díky již zmíněným společným cílům (např. vyčištění tzv. Černého trojúhelníku) šly jiné problémy, např. historické, v tomto ohledu stranou a na tuto spolupráci neměly zásadní

---

¹²¹ „Mehrheit der Deutschen sieht Handlungsbedarf bei Klimaschutz“, *Zeit Online*, 23. července 2021, https://www.zeit.de/politik/deutschland/2021-07/ard-deutschlandtrend-klimaschutz-mehrheit-sieht-handlungsbedarf?utm_referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.cz%2F (staženo 28. července 2021).

vliv. To také potvrzuje teze Karla W. Deutsche. I úspěšné vytvoření všech společných institucí potvrzuje koncept *transakcionalismu*.

Naše vzájemná asymetrie se postupem času snižovala, a to především vstupem do evropských struktur, v rámci kterých česká strana pracuje po boku té německé. Naše vztahy se také institucionalizovaly, a to především ustanovením různých společných komisí zabývajících se např. ochranou a kontrolou Labe. Státy se rovněž naučily nakládat s konfliktními tématy, jako např. s jadernou energetikou, ke které každý zastává zcela odlišný názor a jejíž konfliktní potenciál byl za poslední léta snížen na minimum.

Jakýmsi předělem v rámci institucionalizace našich vztahů je Česko-německý strategický dialog, který uzavřeli ministři zahraničních věcí obou států v roce 2015. Jedná se o platformu, která v rámci české zahraniční politiky nemá obdoby, což potvrzuje dobrý stav společných vztahů. Co se týče ochrany životního prostředí a klimatu, tak předposlední pracovní program Strategického dialogu z let 2019–2021 se těmto tématům věnoval velmi okrajově, což se ale změnilo s novým pracovním programem, který, jak jsem ukázal, se mj. s přerozdělením pracovních skupin více těmto tématům věnuje a spolupráci rozšiřuje. Nicméně nějakou významnou přidanou hodnotu či stěžejní vizi do budoucna, minimálně co se spolupráce v oblasti ochrany životního prostředí týče, jsem nenašel.

Otázkou bylo také, zda zintenzivnění našich vzájemných kontaktů v rámci Česko-německého strategického dialogu znamenalo i zintenzivnění vzájemné spolupráce. Zde se, dle mého názoru, koncept Deutsche nenaplnil – spolupráce sice funguje na velice dobré úrovni, nicméně naše přetrvávající asymetrie (politická vůle apod.) brzdí environmentální spolupráci, čímž Strategický dialog v tomto ohledu nepřináší žádnou zásadní přidanou hodnotu.

Limity *transakcionalismu* jsou tam, kde není dosažená kompatibilita (politická, kulturní,...), jak jsem ukázal v kapitole 4.3. Nahlédneme-li však do průzkumů veřejného mínění, je vidět, že se názory českých a německých občanů v této problematice tolik neliší, a je tedy otázkou, zda-li se tyto naše vzájemné asymetrie v budoucnosti opět nesníží a Česko-německý strategický dialog nepřinese v oblasti ochrany životního prostředí přeci jen nějakou přidanou hodnotu. Některé dílčí problémy jsou překonávány globálními tématy, např. ve vztazích k Číně či Rusku, ve kterých oba státy chtějí spolupracovat.

Summary

As it has been shown, the Czech-German cooperation in the field of environmental protection has been and is fruitful. It has developed especially since the beginning of the 1990s based on several bilateral treaties and agreements. An example of this is the dramatic improvement in the environment of the so-called Black Triangle, an area that was one of the most polluted in Europe at the beginning of the 1990s. In the early days of cooperation, German assistance in individual projects, such as the desulphurisation of coal-fired power stations, was crucial for Czechoslovakia and the Czech Republic.

Karl W. Deutsch's concept of *transactionalism* was partially confirmed. Especially since the turn of the 1980s and 1990s, Czech-German relations began to develop at a tremendous pace, primarily for the reasons of the gradual overcoming of mutual asymmetries. It appears that the intensification of mutual contacts as well as common interests (general improvement of the quality of the environment in both countries and in the common border area) have favoured cooperation. The border thus becomes a place of cooperation. States have also learnt to deal with conflicting issues, such as nuclear energy, on which each holds a completely different point of view and whose conflict potential has been reduced to a minimum in recent years.

The Czech-German Strategic Dialogue, which was concluded by the foreign ministers of both countries in 2015, is a breakthrough in the institutionalisation of our relations. This is a platform that is unique within the Czech foreign policy. However, I did not find any significant added value or a key vision for the future, at least in terms of cooperation in the field of environmental protection. The question was also whether the intensification of our mutual contacts within the framework of the Czech-German Strategic Dialogue also meant an intensification of cooperation. Here, in my opinion, the Deutsch's concept has not been fulfilled – although the cooperation works at a very good level, our persistent asymmetries (political will, etc.) hinder environmental cooperation.

The limits of transactionalism are where compatibility is not achieved (political, cultural, etc.), as I showed in the chapter 4.3. However, if we look at opinion polls, we can see that the opinions of Czech and German citizens do not differ that much on this issue, and the question is whether these mutual asymmetries will not be reduced again in

the future and the Czech-German Strategic Dialogue will not bring some added value in the field of environmental protection after all. Some partial problems are being overcome by global issues, for example in relations with China or Russia, where both countries want to cooperate.

Použitá literatura

Knihy

Böcher, Michael a Annette Elisabeth Töller, *Umweltpolitik in Deutschland – Eine politikfeldanalytische Einführung*. Wiesbaden: Springer VS, 2012.

Brühl, Tanja. „Umweltpolitik“. In *Handbuch zur deutschen Außenpolitik*, ed. Siegmund Schmidt, Gunther Hellmann a Reinhard Wolf. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2007, 703–712.

Deutsch, Karl W. *Die Analyse internationaler Beziehungen: Konzeptionen und Probleme der Friedensforschung*. Frankfurt am Main: Europäische Verlagsanstalt, 1968.

Deutsch, Karl W. et al., eds. *Political Community and the North Atlantic Area: International Organization in the Light of Historical Experience*. New York: Greenwood Press, 1969.

Fiala, Petr a Adéla Kadlecová. „Contemporary Issues in Czech-German Diplomatic Relations“. In *Towards Partnership: The Third Decade of Czech-German Relations*, ed. Břetislav Dančák a Vít Hloušek. Brno: Masaryk University, 2016, 41–65.

Rumpel, Petr. „Politika hospodářské a sociální soudržnosti Evropské unie“. In *České pohraničí: Bariéra nebo prostor zprostředkování?*, ed. Milan Jeřábek, Jaroslav Dokoupil, Tomáš Havlíček et al. Praha: Academia, 2004, 151–162.

Skulínek, Martin a Břetislav Dančák. „From Concern to Cooperation: The development of Czech-German Relations after 1993“. In *Towards Partnership: The Third Decade of Czech-German Relations*, ed. Břetislav Dančák a Vít Hloušek. Brno: Masaryk University, 2016, 16–40.

Odborná periodika

Handl, Vladimír. „Kapitola 5: Spolková republika Německo v české zahraniční politice“. In *Česká zahraniční politika v roce 2012: Analýza ÚM*, ed. Michal Kořan. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2013, 85–106, <https://www.dokumenty-iiir.cz/CZP/2013/Kapitola%205%20N%C4%9Bmecko.pdf> (staženo 11. dubna 2021).

Handl, Vladimír. „Kapitola 6: Spolková republika Německo v české zahraniční politice“. In *Česká zahraniční politika v roce 2008: Analýza ÚM*, ed. Michal Kořan. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009, 141–156, <https://www.dokumenty-iiir.cz/CZP/2009/Kapitola%206%20N%C4%9Bmecko.pdf> (staženo 11. dubna 2021).

Handl, Vladimír. „Kapitola 6: Spolková republika Německo v české zahraniční politice“. In *Česká zahraniční politika v roce 2009: Analýza ÚM*, ed. Michal Kořan. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2010, 135–149, <https://www.dokumenty-iiir.cz/CZP/2010/Kapitola%206%20N%C4%9Bmecko.pdf> (staženo 11. dubna 2021).

Hlaváček, Jiří. „Česká republika a její životní prostředí v rozšířené Evropské unii“. *PLANETA* 7, č. 4 (2004): 5, [https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/97E4C1447802D860C1256F5C002B2F33/\\$file/planeta_eu_opravena.pdf](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/97E4C1447802D860C1256F5C002B2F33/$file/planeta_eu_opravena.pdf) (staženo 2. dubna 2021).

Jehlička, Petr. „The Development of Czech Environmental Policy 1990-1995“. *Czech Sociological Review* 7, č. 1 (leden 1999): 37, https://www.researchgate.net/publication/259707150_The_Development_of_Czech_Environmental_Policy_1990-1995_A_Sociological_Account (staženo 9. dubna 2021).

Strahalová, Šárka. „Česko-německá spolupráce na poli životního prostředí: Desetileté výročí“. *PLANETA* 14, č. 8 (2006): 4, [https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/7CF35A8DA1D40CF4C1257125004026BD/\\$file/planeta08_web.pdf](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/7CF35A8DA1D40CF4C1257125004026BD/$file/planeta08_web.pdf) (staženo 10. dubna 2021).

Štěrba, Vladimír. „Německé předsednictví Evropské unie“, *Vybraná témata* 3 (2007), 5.

Internetové zdroje

Bundesamt für die Sicherheit der nuklearen Entsorgung. „Der Atomausstieg in Deutschland“. Naposledy upravené 11. listopadu 2022, https://www.base.bund.de/DE/themen/kt/ausstieg-atomkraft/ausstieg_node.html (staženo 16. prosince 2022).

Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und nukleare Sicherheit. „Chronologie des BMU: Umweltpolitische Meilensteine von 1986 bis heute“. <https://www.bmu.de/ministerium/chronologie/umweltpolitische-meilensteine-von-1986-bis-heute/> (staženo 4. března 2021).

Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und nukleare Sicherheit. „Gemeinsame Pressemitteilung des Bundesministeriums für Umwelt Naturschutz und Reaktorsicherheit und des Ministeriums für Umwelt der Tschechischen Republik Deutsch-tschechischer Luftreinhaltebericht zum Erzgebirge veröffentlicht“. Naposledy upravené 30. listopadu 2004. <https://www.bmu.de/meldung/gemeinsame-pressemittteilung-des-bundesministeriums-fuer-umwelt-naturschutz-und-reaktorsicherheit-und/> (staženo 11. dubna 2021).

Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und nukleare Sicherheit. „Kernkraftwerke in Deutschland“. <https://www.bmu.de/themen/atomenergie-strahlenschutz/nukleare-sicherheit/aufsicht-ueber-kernkraftwerke/kernkraftwerke-in-deutschland> (staženo 10. července 2021).

Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und nukleare Sicherheit. „Umweltpolitik in der DDR“. <https://www.umwelt-im-unterricht.de/hintergrund/umweltpolitik-in-der-ddr/> (staženo 7. března 2021).

BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN. „Bundestagswahlprogramm 2021“. 11.–13. června 2021, https://cms.gruene.de/uploads/documents/Wahlprogramm-DIE-GRUENEN-Bundestagswahl-2021_barrierefrei.pdf (staženo 20. dubna 2023).

České předsednictví v Radě Evropské unie. „9. ministerská konference procesu Životní prostředí pro Evropu“. <https://czech-presidency.consilium.europa.eu/cs/akce/9-ministerska-konference-procesu-zivotni-prostredi-pro-evropu/> (staženo 16. prosince 2022).

České předsednictví v Radě Evropské unie. „Priority“. <https://czech-presidency.consilium.europa.eu/cs/program/priority/> (staženo 22. prosince 2022).

Elbe-Informationssystem. „Akční plán povodňové ochrany v povodí Labe“. Naposledy upravené 2. května 2006. <http://elise.bafg.de/servlet/is/5189/> (staženo 11. dubna 2021).

Elbe-Informationssystem. „Česko-německé havarijní cvičení na Labi dne 19. 6. 2004, Tisková informace Mezinárodní komise pro ochranu Labe“. Naposledy upravené 16. června 2004. <http://elise.bafg.de/servlet/is/6313/index.html> (staženo 11. dubna 2021).

ESIPA s.r.o. „66/2013 Sb. m. s.“.

<https://esipa.cz/sbirka/sbsrv.dll/sb?DR=SB&CP=2013m066> (staženo 11. dubna 2021).

ESIPA s.r.o. „67/2013 Sb. m. s.“.

<https://esipa.cz/sbirka/sbsrv.dll/sb?DR=SB&CP=2013m067> (staženo 11. dubna 2021).

European Commission. *Special Barometer 513: Climate Change*. European Commission: City of Brussels, 2021, 15–28,

<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2273> (staženo 28. prosince 2022).

Freie Demokraten. „Wahlprogramm der Freien Demokraten“. 14.–16. května 2021,

https://www.fdp.de/sites/default/files/2021-06/FDP_Programm_Bundestagswahl2021_1.pdf (staženo 20. dubna 2023).

Heinrich-Böll-Stiftung Praha. „Kdo jsme“. <https://cz.boell.org/cs/kdo-jsme> (staženo 11. dubna 2021).

Internationale Kommission zum Schutz der Elbe – Mezinárodní komise pro ochranu Labe. „O nás“. <https://www.ikse-mkol.org/cz/ikse/o-nas/> (staženo 7. března 2021).

Internationale Kommission zum Schutz der Elbe – Mezinárodní komise pro ochranu Labe. „Způsob práce MKOL“. <https://www.ikse-mkol.org/cz/ikse/arbeitsweise/> (staženo 7. března 2021).

Internationale Kommission zum Schutz der Elbe – Mezinárodní komise pro ochranu Labe. „Akční program Labe“. https://www.ikse-mkol.org/fileadmin/media/user_upload/CZ/06_Publikace/03_Akni%20programy%20a%20inventarizace/1995_MKOL-Akni_program_Labe.pdf (staženo 11. dubna 2021).

Internationale Kommission zum Schutz der Elbe – Mezinárodní komise pro ochranu Labe. „Magdeburský seminář o ochraně vod“. <https://www.ikse-mkol.org/cz/temata/magdebursky-seminar-o-ochrane-vod/mgs-2021/> (staženo 10. dubna 2021).

Kurzy.cz. „Ministryně Hubáčková jednala s německou spolkovou ministryní životního prostředí o českém předsednictví EU“. 8. června 2022,

<https://www.kurzy.cz/zpravy/655824-ministryne-hubackova-jednala-s-nemeckou-spolkovou-ministryni-zivotniho-prostredi-o-ceskem/> (staženo 22. prosince 2022).

Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky. „Twinningové projekty“. <https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/medzinarodna-spolupraca/europska-unia/twinningove-projekty/> (staženo 10. července 2021).

Ministerstvo zahraničních věcí ČR. „30 let od konference Životní prostředí pro Evropu je českým přínosem Evropě“.

https://www.mzv.cz/ekonomika/cz/mnohostranna_ekonomicka_spoluprace/x30_let_od_konference_zivotni_prostredi.html (staženo 28. května 2022).

Ministerstvo zahraničních věcí ČR. „Klima a bezpečnost“. Naposledy upravené 23. října 2020, https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/klimaticka_diplomacie/klima_a_bezpecnost/index.html (staženo 22. prosince 2022).

Ministerstvo životního prostředí ČR. „Hraniční vody – Německo“. https://www.mzp.cz/cz/nemecko_dokument (staženo 16. prosince 2022).

Ministerstvo životního prostředí ČR. „Kjótský protokol k rámcové úmluvě organizace spojených národů o změně klimatu“. [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/kjotsky_protokol/\\$FILE/OMV-cesky_protokol-20081120.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/kjotsky_protokol/$FILE/OMV-cesky_protokol-20081120.pdf) (staženo 25. května 2022).

Ministerstvo životního prostředí ČR. „Ministryně Hubáčková jednala s německou spolkovou ministryní životního prostředí o českém předsednictví EU“. Naposledy upravené 8. června 2022, https://www.mzp.cz/cz/news_20220608-Ministryne-Hubackova-jednala-s-nemeckou-spolkovou-ministryni-zivotniho-prostredi-o-ceskem-predsednictvi-EU (staženo 22. prosince 2022).

Ministerstvo životního prostředí. „30 let od konference Životní prostředí pro Evropu je českým přínosem Evropě“. https://www.mzp.cz/cz/news_20210621-30-let-od-konference-Zivotni-prostredi-pro-Evropu-je-ceskym-prinosem-Evropy (staženo 10. července 2021).

Ministerstvo životního prostředí. „Aktuálně řešené projekty na česko-německých hraničních vodách“. https://www.mzp.cz/cz/resene_projekty_cesko_nemecke_vody (staženo 12. prosince 2022).

Ministerstvo životního prostředí. „Česko-německá konference bude hledat společná řešení v ochraně klimatu“. https://www.mzp.cz/cz/news_20210831-Cesko-nemecka-konference-bude-hledat-spolecna-reseni-v-ochrane-klimatu (staženo 15. září 2021).

Ministerstvo životního prostředí. „E2 – MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE“. [https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/DC5EEA7884F86F6AC12570110041B047/\\$file/e2.htm](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/DC5EEA7884F86F6AC12570110041B047/$file/e2.htm) (staženo 29. března 2021).

Ministerstvo životního prostředí. „P R O T O K O L o 22. zasedání Česko-německé komise pro hraniční vody, které se konalo v Oberwiesenthalu na Fichtelbergu ve Spolkové republice Německo ve dnech 10. a 11. října 2019“. [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/nemecko_dokument/\\$FILE/OOV-Protokol_o_22_zasedani-20201005.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/nemecko_dokument/$FILE/OOV-Protokol_o_22_zasedani-20201005.pdf) (staženo 11. dubna 2021).

Ministerstvo životního prostředí. „Projekty na podporu vstupu do EU, projekty Phare“. <https://www.mzp.cz/www/dbp-web.nsf/b319c7eda90c92c241256ddb005b62e6/a66405f698e5b93cc1256dbc005a2b10?OpenDocument> (staženo 11. dubna 2021).

Ministerstvo životního prostředí. „Voda – Mezinárodní spolupráce – Hraniční vody – Německo“. https://www.mzp.cz/cz/nemecko_dokument (staženo 10. dubna 2021).

Piráti a Starostové. „Volební program pro parlamentní volby 2021. 16. července 2021, https://www.piratiastarostove.cz/documents/70/PIR%C3%81TI_A_STAROSTOV%C3%89_VOLEBN%C3%8D_PROGRAM.pdf (staženo 20. dubna 2023).

Právní a ekonomické nakladatelství Sagit. „Předpis č. 10/2003 Sb. m. s., zdroj: SBÍRKA MEZINÁRODNÍCH SMLUV ročník 2003, částka 5, ze dne 24. 1. 2003“. <https://www.sagit.cz/info/ss03010> (staženo 10. dubna 2021).

SPD. „Unser Zukunftsprogramm“. 7. července 2021, https://www.spd.de/fileadmin/Dokumente/Beschluesse/Programm/WP_Kurz_16Seiten_A5_RZ_Final_Ansicht_01.pdf (staženo 20. dubna 2023).

SPOLU. „Volební program“. <https://www.spolu21.cz/assets/documents/program/program.pdf> (staženo 20. dubna 2023).

Surkov, Anastasia. „Depositum Milan Horáček“. Heinrich-Böll-Stiftung. Naposledy upravené 28. března 2018. <https://www.boell.de/de/2018/03/28/depositum-milan-horacek> (staženo 11. dubna 2021).

Umweltbundesamt. „Geschichte des UBA und des Umweltschutzes“. <https://www.umweltbundesamt.de/das-uba/geschichte-des-uba-des-umweltschutzes> (staženo 4. března 2021).

Vláda České republiky. „28. týden v EU (11. července – 18. července“. 11. července 2022, <https://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=197877&tmplid=50> (staženo 22. prosince 2022).

Vláda České republiky. „Smlouva mezi ČSFR a SRN o dobrém sousedství a přátelské spolupráci“. <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/smlouva-mezi-csfr-a-srn-o-dobrem-sousedstvi-a-pratelske-spolupraci-154938/> (staženo 1. března 2021).

Zákony pro lidi. „Sdělení č. 194/1997 Sb.“. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-194?text=n%C4%9Bmecko+%C5%BEivotn%C3%AD+prost%C5%99ed%C3%AD> (staženo 7. března 2021).

Zákony pro lidi. „Sdělení č. 284/1996 Sb.“. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1996-284/zneni-0> (staženo 7. března 2021).

Zákony pro lidi. „Sdělení č. 46/1995 Sb.“. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-46?text=n%C4%9Bmecko+%C5%BEivotn%C3%AD+prost%C5%99ed%C3%AD> (staženo 7. března 2021).

Zákony pro lidi. „Sdělení č. 53/1999 Sb.“. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-53> (staženo 7. března 2021).

Zákony pro lidi. „Sdělení č. 66/1998 Sb.“. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-66> (staženo 7. března 2021).

Zákony pro lidi. „Sdělení č. 69/2017 Sb. m. s.“. <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2017-69> (staženo 11. dubna 2021).

Zákony pro lidi. „Vyhláška č. 25/1978 Sb.“. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1978-25> (staženo 7. března 2021).

Zákony pro lidi. „Vyhláška č. 35/1988 Sb.“. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1988-35> (staženo 4. března 2021).

Zákony pro lidi. „Vyhláška č. 54/1974 Sb.“. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1974-54> (staženo 7. března 2021).

Zákony pro lidi. „Vyhláška č. 99/1984 Sb.“. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1984-99> (staženo 7. března 2021).

Noviny a neodborná periodika

ČT24. „Komunistický režim se začal drolit v Teplicích. Ekologické demonstrace ukázaly, že se lidé už nebojí“, 13. listopadu 2019, <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2975009-komunisticky-rezim-se-zacal-drolit-v-teplcich-ekologicke-demonstrace-ukazaly-ze-se> (staženo 10. července 2021).

Deník Mostecka. „V Chemopetrolu pokračuje česko-německý projekt“. 3. prosince 1997, <https://newtonone-newtonmedia-eu.ezproxy.is.cuni.cz/cs-CZ/archive/877/article/1997SM28301D/3526204/1997-12-03/1?tab=Text&backUrl=%2Fcs-CZ%2Farchive%2F877%2Fsearch%2F3526204%2Fpage%2F1%2Ffirst> (staženo 10. dubna 2021).

Deník veřejné správy. „Program Phare CBC – přeshraniční spolupráce“. 12. května 1998, <http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=14> (staženo 11. dubna 2021).

Der Spiegel. „Säureregen: ‚Da liegt was in der Luft‘“, 15. listopadu 1981, <https://www.spiegel.de/politik/saeureregen-da-liegt-was-in-der-luft-a-9b3bc698-0002-0001-0000-14347006?context=issue> (staženo 10. července 2021).

Hauptvogelová, Gabriela. „Před 25 lety začaly ekologické demonstrace v Teplicích“. *iRozhlas*, 11. listopadu 2014, https://www.irozhlas.cz/veda-technologie_historie/pred-25-lety-zacaly-ekologicke-demonstrace-v-teplcich_201411112131_jpiroch (staženo 10. července 2021).

Hybrid.cz. „20 let odsíření: Emise popílku a oxidu siřičitého klesly u elektráren ČEZ o více než 90 %“. 12. listopadu 2018, <https://www.hybrid.cz/20-let-odsireni-emise-popilku-oxidu-siriciteho-klesly-u-elektren-cez-o-vice-nez-90/> (staženo 22. prosince 2022).

iDNES.cz. „Bavorsko zvýší kapacitu ropovodu TAL, oznámil Fiala. Do Česka vede ropu z Itálie“. Naposledy upravené 14. července 2022, https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/petr-fiala-bavorsky-premier-markus-soder.A220714_135430_domaci_knn (staženo 25. září 2022).

Kašpárek, Michal, Nela Krawiecová a Kristína Zákopčanová. „Rozdělení klimatem: Češi se nejvíc bojí sucha a migrace. Stále ale doufají, že jim se změny vyhnou“. *iRozhlas*, 12. května 2021, https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/zmena-klimatu-sucho-migrace-vyzkum-rozdeleni-svobodou-datova-zurnalistika-cesky_2105120534_nkr (staženo 10. července 2021).

Krupka, Jaroslav. „Utajený "Černobyl". Před 45 lety zažilo Československo vlastní jadernou havárii“. *Deník*, 22. února 2022, https://www.denik.cz/z_domova/jaslovske-bohunice-havarie-kontaminace.html (staženo 22. prosince 2022).

Martin, Lothar. „Umwelt und Umweltschutz in Tschechien seit 1989“. *Radio Prague International*, 27. října 2009, <https://deutsch.radio.cz/umwelt-und-umweltschutz-tschechien-seit-1989-8579753> (staženo 28. května 2022).

Meyer, Robert. „Bundestagswahl: Wie steht es in den Umfragen?“. *ZDF*, 15. září 2021, <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/bundestagswahl-2021-umfragen-100.html> (staženo 15. září 2021).

Mujic, Sead, Sarah Unterhitzberger, Benedict Witzemberger a Moritz Zajonz. „Von '68 bis Fridays for Future“. *Süddeutsche Zeitung*, 12. července 2019, <https://www.sueddeutsche.de/politik/demonstrationen-deutschland-1.4518558> (staženo 10. července 2021).

Vanžura, Alexandr. „Saský ministr vnitra Schuster ve Hřensku: Spolupráci musíme prohloubit“. *Děčínský Deník*, 28. července 2022, https://decinsky.denik.cz/zpravy_region/sasky-ministr-vnitra-schuster-ve-hrensku-spolupraci-musime-prohloubit-20220728.html (staženo 25. září 2022).

Zeit Online. „Mehrheit der Deutschen sieht Handlungsbedarf bei Klimaschutz“. 23. července 2021, https://www.zeit.de/politik/deutschland/2021-07/ard-deutschlandtrend-klimaschutz-mehrheit-sieht-handlungsbedarf?utm_referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.cz%2F (staženo 28. července 2021).

Zeit Online. „SPD auch im ARD-Deutschlandtrend stärkste Kraft“. 2. září 2021, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2021-09/spd-umfragewerte-ard-deutschlandtrend-cdu-rekordtief-bundestagswahl> (staženo 15. září 2021).

Rozhovory

Vančura, Karel (Ministerstvo životního prostředí ČR). V osobním rozhovoru s autorem, 29. července 2022 (nepublikované interview).

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

František Strnadel

E-mail:

68877683@fsv.cuni.cz

Studijní obor:

Česko-německá studia

Semestr a školní rok zahájení práce:

ZS 2020/2021

Semestr a školní rok ukončení práce:

LS 2023

Vedoucí bakalářského semináře:

doc. PhDr. Tomáš Nigrin, Ph.D.

Vedoucí práce:

doc. JUDr. Vladimír Handl, CSc.

Název práce:

Česko-německé vztahy v oblasti ochrany životního prostředí (1990-2022)

Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek):

V mé bakalářské práci se snažím nastínit vývoj česko-, resp. československo-německé spolupráce v oblasti ochrany životního prostředí. Ukazuji, jak byly naše vzájemné vztahy v tomto ohledu rozvinuty a na konkrétních příkladech také představuji, čeho všeho bylo dosaženo. Má práce pracuje s analytickým konceptem transakcionalismu Karla W. Deutsche. Otázkou je, jestli se tento koncept naplňuje, což ukazuji na institucionalizaci této spolupráce. Zásadním milníkem v mé práci je vznik Česko-německého strategického dialogu v roce 2015 – otázkou je, jestli je jakýmsi „završením“ institucionalizace těchto vztahů a zda existuje nějaká zásadnější vize společné spolupráce do budoucna, resp. kde jsou případné limity konceptu transakcionalismu.

Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):

Práci jsem postavil na konceptu transakcionalismu Karla W. Deutsche, abych na příkladech institucionalizace vzájemných vztahů v tomto tématu potvrdil jeho naplňování. Původním plánem bylo také aplikování případové studie týkající se pouze ochrany ovzduší, od čehož jsem upustil, a to především z důvodu omezených literárních zdrojů a také proto, že jsem chtěl ukázat i to, v jakých jiných oblastech ochrany životního prostředí spolupráce probíhala a probíhá. V práci jsem upravil také sledované období. Původně měl být cílem rok 2020, který jsem prodloužil na rok 2022, a to ze dvou důvodů. Zaprvé se prodloužila celková doba psaní mé práce a zadruhé se v poslední době událo mnoho zajímavých věcí, které stály za zmínku.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

1. Úvod
2. Ochrana životního prostředí jako společenský a politický fenomén
3. Chronologický přehled česko-německé spolupráce v oblasti ochrany životního prostředí
4. Česko-německý strategický dialog
5. Současný stav spolupráce a výhled do budoucna
6. Závěr

Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):

Böcher, Michael a Annette Elisabeth Töller. *Umweltpolitik in Deutschland – Eine politikfeldanalytische Einführung*. Wiesbaden: Springer VS, 2012.

Brühl, Tanja. „Umweltpolitik“. In *Handbuch zur deutschen Außenpolitik*, ed. Siegmund Schmidt, Gunther Hellmann a Reinhard Wolf. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2007, 703–712.

Dančák, Břetislav a Vít Hloušek, eds. *Towards Partnership: The Third Decade of Czech-German Relations*. Brno: Masaryk University, 2016.

Deutsch, Karl W. *Die Analyse internationaler Beziehungen: Konzeption und Probleme der Friedensforschung*. Frankfurt am Main: Europäische Verlagsanstalt, 1968.

Deutsch, Karl W.; Sidney A. Burrell; Robert A. Kann; Maurice Lee, Jr; Martin Lichterman; Raymond E. Lindgren; Francis L. Loewenheim a Richard W. Van Wagenen. *Political Community and the North Atlantic Area: International Organization in the Light of Historical Experience*. New York: Greenwood Press, 1969.

Handl, Vladimír. „Kapitola 5: Spolková republika Německo v české zahraniční politice“. In *Česká zahraniční politika v roce 2012: Analýza ÚM*, ed. Michal Kořan. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2013, 85–106.

Handl, Vladimír. „Kapitola 6: Spolková republika Německo v české zahraniční politice“. In *Česká zahraniční politika v roce 2008: Analýza ÚM*, ed. Michal Kořan. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009, 141–156.

Handl, Vladimír. „Kapitola 6: Spolková republika Německo v české zahraniční politice“. In *Česká zahraniční politika v roce 2009: Analýza ÚM*, ed. Michal Kořan. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2010, 135–149.

Hlaváček, Jiří. „Česká republika a její životní prostředí v rozšířené Evropské unii“. *PLANETA* 7, č. 4 (2004): 5.

Jehlička, Petr. „The Development of Czech Environmental Policy 1990-1995“. *Czech Sociological Review* 7, č. 1 (leden 1999): 37.

Rumpel, Petr. „Politika hospodářské a sociální soudržnosti Evropské unie“. In České pohraničí: Bariéra nebo prostor zprostředkování?, ed. Milan Jeřábek, Jaroslav Dokoupil, Tomáš Havlíček et al. Praha: Academia, 2004, 151–162.

Strahalová, Šárka. „Česko-německá spolupráce na poli životního prostředí: Desetileté výročí“. PLANETA 14, č. 8 (2006).

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		